

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова
Наукова бібліотека

Наталія Петрівна Тріпутіна:
життя і творчий доробок

До 75-річчя від дня народження

Біобібліографічний покажчик

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2024

УДК 016:929:908](477.54-25)

T67

Укладачі: О. М. Штангей, В. О. Статкус, Н. Б. Давидова

Науковий редактор С. І. Федяй

T67

Наталія Петрівна Тріпутіна: життя і творчий доробок : до 75-річчя від дня народження : біобібліогр. покажч. / Наук. б-ка Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад.: О. М. Штангей, В. О. Статкус, Н. Б. Давидова ; наук. ред. С. І. Федяй ; відп. за вип. Н. О. Євсюкова]. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024. – 76 с.

Біобібліографічний покажчик знайомить читачів із творчою, науковою та краєзнавчою спадщиною бібліотекаря, краєзнавця, заслуженого працівника ХНУМГ ім. О. М. Бекетова – Н. П. Тріпутіної та інформацією про неї. До видання увійшли біографічні дані, відомості про друквані праці та творчий доробок з краєзнавства, історії ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, біографій видатних діячів, які працювали в університеті та поза його межами, вибрані твори, фотоматеріали.

Біобібліографічний покажчик адресовано краєзнавцям, історикам, бібліотекарям, науковцям, викладачам, аспірантам, студентам та широкому загалу читачів, які цікавляться історією ХНУМГ ім. О. М. Бекетова та рідного краю.

УДК 016:929:908](477.54-25)

© ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024
© Наукова бібліотека ХНУМГ
ім. О. М. Бекетова, 2024

Передмова

Біобібліографічний покажчик підготовлено з нагоди 75-річчя бібліотекаря, краєзнавця, заслуженого працівника ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, завідувача сектору культмасової роботи Наукової бібліотеки Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова – Наталії Петрівни Тріпутіної.

До видання увійшли дані біографічного характеру, відомості про творчий доробок Н. П. Тріпутіної, публікації про неї. Покажчик містить бібліографічні описи книг і статей, що вийшли друком у 2000–2024 рр., електронні ресурси, науково-допоміжний апарат (вступну статтю, основні дати життя та діяльності, іменний покажчик співавторів), також включені вибрані тексти творів та особисті фото та спогади Н. П. Тріпутіної. Матеріали у розділах розташовані за алфавітом. Усі бібліографічні описи виконано мовою оригіналу відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання». Бібліографічні посилання оформлено відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Слова та словосполучення скорочено відповідно до ДСТУ 3582:2013 «Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою». До більшості бібліографічних описів додано фото обкладинок книг, збірників.

Розміщені фотоматеріали одержано з родинного архіву Тріпутіних, фотоархіву Наукової бібліотеки ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, фотогалереї харківського клубу «Краєзнавець» та з відкритих інтернет-ресурсів.

Пошук матеріалів для покажчика завершено у вересні 2024 р.

Біобібліографічний покажчик адресовано історикам, краєзнавцям, бібліотечній спільноті, викладачам, аспірантам, студентам та широкому загалу читачів, які цікавляться історією краю та комунального господарства.

Наталія Петрівна Тріпутіна

*Заслужений працівник ХНУМГ ім. О. М. Бекетова (2015 р.)
Лауреат творчої премії*

*Харківського міськвиконкому в галузі краєзнавства ім. Д. І. Багалія (2013 р.)
Завідувач сектору культмасової роботи
Наукової бібліотеки ХНУМГ ім. О. М. Бекетова*

«НЕ МРІЯЛА ПРО ДОЛЮ Я ТАКУ ...»:
мій спогад про Н. П. Тріпутіну

Моє знайомство з Наталією Петрівною Тріпутіною почалося у 2004 році, коли я прийшла працювати в інформаційно-бібліографічний відділ бібліотеки ХНАМГ (нині Наукова бібліотека Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова). Як молодому спеціалісту, мені надавали допомогу й підтримку старші колеги, серед яких була і Наталія Петрівна. Вона завжди ставилася до молодих фахівців тепло й доброзичливо, ділилася досвідом, давала цінні поради. І до сьогодні вона продовжує підтримувати молодше покоління.

Наталія Петрівна народилася 15 листопада 1949 року в Харкові, у творчій родині музичних ексцентриків. Очевидно, що її талант і здібності формувалися в атмосфері творчості.

Наталія Петрівна – це талановита особистість, ентузіаст своєї справи, бібліотекар і краєзнавець, і просто людина, завжди готова відгукнутися на прохання про допомогу. Я завжди захоплювалася її допитливістю, активністю, принциповістю, наполегливістю й компетентністю.

У бібліотеці вона обіймає посаду завідувача сектора культурно-масової роботи. Її професійна діяльність є прикладом багатогранності та професіоналізму. Наталія Петрівна проводила різноманітні заходи зі студентами, викладачами та співробітниками університету: тематичні вечори, презентації книг, бесіди. Вона цікаво й натхненно розповідала про невідомі сторінки з історії рідного краю та університету, висвітлювала події комунальної освіти та господарства. Її досвід роботи зі студентською молоддю відображений у статтях «Використання інформаційних технологій у виховній роботі бібліотеки ВНЗ зі студентами», «Роль вузівської бібліотеки у вихованні студентської молоді» та «Використання біографічних досліджень у виховній роботі зі студентами».

Також вона займалася оформленням «Календаря знаменних і пам'ятних дат», де фіксувала значущі події історії, суспільно-політичного, громадського та культурного життя країни, ювілеї видатних діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Україною та Харківщиною. Для кожної дати Наталія Петрівна готувала добірку літератури, документальних матеріалів, ілюстрацій і фотоматеріалів.

З 1999 року її діяльність набула несподіваного повороту. Вона почала займатися науковими дослідженнями, коли отримала завдання писати історію бібліотеки для книги «Очерки истории вузовских библиотек города Харькова».

Результатом її роботи стала стаття «Листая славные страницы» про історію бібліотеки університету. З цієї праці почалася її науково-дослідна робота, яка охопила історію ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, історію комунальної освіти та господарства, дослідження біографій науковців минулих років, яких було несправедливо забуто.

Наталія Петрівна досліджувала архіви не лише в Україні, а й за її межами. Географія її пошуку різноманітна. Вона подорожувала різними містами й країнами, віднаходячи цінні архівні документи. Завдяки її наполегливій роботі встановлено й документально підтверджено, що ХНУМГ ім. О. М. Бекетова було засновано саме у 1922 році. Вона також відкрила постать засновника і першого директора Всеукраїнського технікуму комунального господарства Маркова Олександра Прокоповича.

Завдяки дослідженням Наталії Петрівни ми дізналися про науковців, які стояли біля витоків комунального господарства й працювали у нашому університеті. Серед них професори з водного господарства: Д. Д. Тіц, Д. С. Черкес, М. І. Казас, М. Г. Малішевський, дендролог та паркобудівник професор О. І. Колесніков, архітектори О. М. Касьянов, Г. П. Маяк, В. М. Петі, Г. О. Карапетян, Г. В. Сіхарулідзе, фахівець з будівельної механіки, опору матеріалів, теорії машин, теорії залізобетону Я. В. Столяров та інші. Окремо вона писала про керівників університету.

Наталія Петрівна бере активу участь у науково-практичних конференціях «СПАДЩИНА УНІВЕРСИТЕТУ: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість», де виступає з доповідями про життя та діяльність учених університету, історію розвитку навчального закладу й міського господарства.

Особливу увагу у своїх дослідженнях вона приділяє історії рідного міста Харкова. Багато її праць присвячено саме цій темі, зокрема статті: «Щоб розквітало рідне місто. Діяльність професора О. І. Колеснікова у галузі озеленення м. Харкова. 30-ті роки ХХ ст.», «З історії харківського саду ім. Т. Г. Шевченка», «Дзвонить перший трамвай», «Надійний дах над головою: проблема відбудови житлового фонду Харкова 1943–1950 рр.» та інші. Вона провела кропіткі дослідження під час роботи над книгами: «Харків – 350. Історія, сучасність, стратегія розвитку» та «У двобої з небуттям: комунальне господарство Харкова у роки Другої світової війни», присвяченою 75-річчю звільнення Харкова від нацистської окупації.

З 2003 року Наталія Петрівна є активним членом клубу «Краєзнавець» при Харківській державній науковій бібліотеці імені В. Г. Короленка. Вона часто виступає перед краєзнавцями з результатами своїх досліджень, розповідає про роботу в архівах та участь у конференціях.

Напрацювання Наталії Петрівни із 1999 року налічують понад 100 публікацій у наукових і науково-популярних виданнях. Її плідна творча праця була відзначена Подяками та Грамотами міського голови м. Харкова, Харківської обласної ради, Правління Всеукраїнської спілки краєзнавців. Наталія Петрівна є лауреатом творчої премії Харківського міськвиконкому в галузі краєзнавства ім. Д. І. Багалія, удостоєна почесного звання «Заслужений працівник ХНУМГ ім. О. М. Бекетова», а також нагороджена дипломом лауреата конкурсу «Бібліотекар року – 2018» Методичного об'єднання бібліотек ЗВО Харківської зони у номінації «За кращу науково-дослідну роботу». У 2022 р. вона отримала подяку від Голови Харківської державної обласної адміністрації.

Незважаючи на численні досягнення, нагороди і визнання, Наталія Петрівна залишається чуйною людиною з поетичною душею. Вона написала багато віршів про життя, щастя, любов до рідного міста та людські почуття. Її поетичний доробок неодноразово публікувався в літературно-художньому альманасі університету «Наш сучасник». Поезія Наталії Петрівни, сповнена лірики та патріотизму, актуальна й сьогодні. Серед її віршів мене особливо зворушив вірш «Гімн Харкову!», написаний 20 років тому. Його рядки перегакуються з реаліями сьогодення нашого міста, яке руйнує ворог.

Мій Харків! Рідне місто осяйне!
Нехай тебе негода омине!
Не раз твої герої захищали
Тебе від чужеземної навали,
І йшли до тебе зранені сини
Вогненними дорогами війни,
З руїн та згарищ підіймали місто,
Щоб сяяло довіку променисто...

2004 р.

*О. М. Штангей,
заступник директора
Наукової бібліотеки
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова*

Основні дати життя та діяльності Н. П. Тріпутіної

- 15 листопада 1949 р. Народилася у м. Харкові
- 1972 р. Закінчила філологічний факультет Харківського державного університету імені О. М. Горького (нині Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна)
- 1972–1976 рр. Працювала в Харківській середній школі № 61
- 1976 р. Розпочала роботу в бібліотеці Харківського інституту інженерів комунального будівництва (нині Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова) на посаді завідувача сектору виховної роботи
- 1999 р. За завданням ректорату почала вивчати історію навчального закладу та комунального господарства Харкова
- 2000 р. Видала першу публікацію з питань краєзнавства
- 2002 р. Нагороджена Почесною грамотою виконкому Харківської міської ради
- 2003 р. Стала членом клубу «Краєзнавець» Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка
- 2008 р. Отримала Подяку Харківського міського голови та Подяку Правління Всеукраїнської спілки краєзнавців
- 2013 р. Стала лауреатом творчої премії Харківського міськвиконкому в галузі краєзнавства ім. Д. І. Багалія
- 2018 р. Стала лауреатом конкурсу «Бібліотекар року – 2018» Харківського зонального методичного об'єднання бібліотек ЗВО III–IV рівнів акредитації в номінації «За кращу науково-дослідну роботу»
- 2018 р. Отримала Подяку від Ради зі Спадщини ХНУМГ ім. О. М. Бекетова за плідну співпрацю щодо збереження й поповнення Фонду історичної, освітньої, наукової, культурної Спадщини Університету
- 2019 р. Отримала грамоту Харківської обласної ради, Подяку Харківського обласного відділення Української бібліотечної асоціації за участь у літературній акції «Бібліотека об'єднує нації та культури»
- 2022 р. Отримала Подяку від Голови Харківської обласної державної адміністрації за багаторічну сумлінну працю, значні успіхи в трудовій діяльності, високий професіоналізм та з нагоди 100-річчя від дня заснування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

МОЯ ІСТОРІЯ (спогади Н. П. Тріпутіної)

«Рано чи пізно, на старість або в розквіті років, Нездійснене кличе нас, і ми оглядаємося, намагаючись зрозуміти, звідки прилетів поклик. Тоді, опам'ятавшись серед свого світу, обтяжливо схаменувшись і дорожчачи кожним днем, вдивляємося ми в життя, всією істотою намагаючись розглянути, чи не збувається Нездійснене? ...»

О. С. Грін

Наближаючись до чергового ювілею, мимоволі відчуваєш природне бажання підбити певні підсумки доволі вже довгого життя. Було воно щільно насичене подіями, зустрічами, відкриттями й досягненнями, не бракувало ані втрат, ні перешкод... Одне слово, нудьгувати не доводилося. Але, мабуть, у «творчому звіті» варто було б відзначити фактори, які справили найсильніший вплив на моє формування. Розглядати свій життєвий шлях, як і життєвий шлях героїв моїх історичних розвідок, зручніше в хронологічному порядку, поділивши його на окремі етапи. І першим з них було **ДИТИНСТВО**.

Проходило воно у повоєнному Харкові, не було сповнене розкошами та розвагами, але протікало під акомпанемент розповідей про непрості пригоди моїх батьків, які належали до майже фантастичного світу музики, театру, цирку та естради, і до того ж долали драматичні випробування першої половини ХХ століття. Набутий життєвий досвід вони старалися передати доньці. Тому у п'ятирічному віці мені довелося покинути безтурботний затишок дворової пісочниці та перекочувати до клавіатури фортепіано. Музичній школі я глибоко вдячна як за чутливість до музики, так і за настирливість у будь-якій роботі задля досягнення поставленої мети. Відтоді найважливішою категорією людського буття я вважала Час, тому завжди високо цінувала його як у стані сучасності, так і у вигляді минулого. Улюбленими засобами особистісного самовираження для мене стали магія танцю та поетичні рядки. Від батьків та шкільних друзів перейняла любов до книги, тож зі школи я вийшла романтичним гуманітарієм. Після напружених роздумів для подальшої освіти обрала шлях філолога і в 1967 р. вступила на навчання до вечірнього відділення філфаку Київського держуніверситету ім. Т. Г. Шевченка.

Мої університети...

Ця глава моєї розповіді подається у формі множини, тому що після року навчання в Києві я повернулася до Харкова і була зарахована на другий курс вечірнього відділення філфаку Харківського університету імені О. М. Горького.

Працювати тоді влаштувалася на посаду учениці коректора в набірному цеху Харківської книжкової фабрики ім. М. Фрунзе. Виробничо-навчальний день, що тривав від 7-ї ранку й майже до 11-ї вечора, не залишав часу для розвитку кругозору, але відкривав можливості знайомства з широким колом професійних знань та умінь і давав змогу поринути в атмосферу дорослого життя. Було цікаво, але дуже важко. Тож після успішного закінчення 2-го курсу ХДУ я перевелася на денне відділення того ж таки філфаку. Проте повніше зануритися в науку не змогла через раптову смерть моєї мами, яка змусила мене взяти на себе усе «тилове» забезпечення нашої із літнім батьком сім'ї. Довелося викладатися на повну.

Школа

Після випуску чотири роки роботи на різних посадах у середній школі (1972–1976 рр.) стали періодом надбання й відточування досвіду у сфері організаційної діяльності, накопичення навичок у виховній роботі, а також нарощування ерудованості та креативності. На дві одиниці зріс «кадровий склад» родини (додалися мій чоловік – студент-медик Олександр та маленький синочок Микитка). В умовах закручування політичних гайок і поступового розгортання економічної кризи усе важче ставало прокладати стежки виживання. Організувати функціонування сімейного колективу, обмеженого однією кімнатою у класичній комуналці, ставало делалі складніше. Певного полегшення ситуації досягли у 1976 році завдяки переходу на роботу зі школи на Нових Будинках до Харківського інституту інженерів комунального будівництва (нині ХНУМГ ім. О. М. Бекетова), розташованого в 15 хвилинах від дому на вулиці Ольмінського (нині Максиміліанівській). Відтоді минуло 48 років.

ХІІКБ – ХНУМГ

Протягом цього часу життя висувало суворі виклики і нашому суспільству, і кожному з нас окремо. Складні 80-ті принесли трагедію Афганської війни, народження донечки, втрату батька, катастрофу Чорнобиля і переїзд до нової квартири на Олексіївці... Шалені 90-ті стартували падінням СРСР, продовжувались «ніжками Буша» та «фазендами» з картоплею, розлукою зі старими друзями та близькими, звільненням від нездійснених ілюзій та пошуками підмурівку для нових мрій. Десятки разів доводилося приймати доленосні рішення, «варити кашу із сокири», «чіплятися за соломинку» та «проростати крізь асфальт»... Роки минали, наближалось нове тисячоліття. На тлі краху старої системи цінностей, оговтуючись на лікарняному ліжку від важкої травми, я дійшла думки, що, можливо, 10 серпня 1994-го року доля не випадково врятувала моє життя і настає вже час для реалізації *нездійсненого*.

Нездійснене

Серед колекції моїх уподобань з дитячих років почесне місце займала історія. Іще ближчою для мене ця загадкова країна ставала з плином літ, особливо коли мій син обрав після школи для подальшого навчання історико-музезнавче відділення Харківської академії культури. Таємниці архівних фондів, секрети джерелознавства вабили мене зазирнути в глибини минулого. Мій інтерес до краєзнавства диктував тематику виховних заходів інститутської бібліотеки, книжкових виставок, бібліографічних оглядів тощо. Помітив цю зацікавленість і директор нашої бібліотеки П. М. Кузнецов, і коли Асоціація вузівських бібліотек міста Харкова прийняла рішення видати збірку нарисів з історії цих книгозбірень, Петро Микитович доручив роботу над цим проектом саме мені.

Відповідно до стислих методичних порад, наданих Ніною Михайлівною Березюк, вступили учасники проекту на шлях пошуків та знахідок навесні 1999 року. Досягнення поставленої перед бібліотечною спільнотою мети потребувало кропіткої дослідницької роботи та максимального розширення документальної бази. Коли джерела, доступні у Харкові, вичерпалися, конче необхідною стала потреба у залученні центральних архівів столиці. Сонячним осіннім днем 14 жовтня 1999 року на рапорті стосовно мого відрядження до Центрального державного архіву вищих органів влади та управління з'явилася – о щастя! – позитивна резолюція ректора Леоніда Миколайовича Шутенка.

Бабине літо

Перестрибуючи через купи осіннього листя, я бігла назустріч своїй долі – купувати плацкартний квиток на поїзд до Києва, а в голові моїй відлунювали рядки:

І самій смішно зізнатись –
В голові думки летять:
Це ж дитині дев'ятнадцять,
А мені – під п'ятдесят.
В день такий злетіти можна,
Як багато зим назад.
Не дарма ж застерігають:
«На дорозі листопад!»

Наступного ранку Київ зустрів мене таким непроглядним туманом, що у ньому геть потонули і Дніпрові кручі, і золоті маківки соборів, і, вірогідно, моє краєзнавче майбутнє. Але, на моє щастя, вулиця Солом'янська знайшлася дуже легко і, дочекавшись початку робочого дня у ЦДАВО (архів), я вступила до головного сховища державних таємниць. У лабіринтах каталогів та описах документальних фондів, завдяки допомозі досвідчених архівістів, не відриваючи очей від пожовклих аркушів, протягом 5-ти днів першого в житті відрядження мені таки вдалося відшукати той причал, від якого на хвилях пам'яті відплив корабель історії Харківського національного університету міського господарства. Ось адреса того «пірсу»: **ЦДАВО України. Ф. 166. Оп. 2. Спр. 1513**. Від тих днів нас відділяють роки та кілометри, гігабайти та сторінки. Але це вже зовсім інша історія, що живе тепер на сторінках моїх книг...

Бібліографія праць Н. П. Тріпутіної

2000

1. **Наш** Благбаз : [история Центр. рынка Харькова] / Н. Трипутина // Слобода. – 2000. – 5 дек.

2001

2. **Вечная** слава воде : [из истории харьков. водопровода] / Н. Трипутина // Слобода. – 2001. – 9 янв.

3. **Как** одолеть разруху. По страницам истории коммунального хозяйства и коммунального образования Украины / Н. П. Трипутина // Альманах музея. Страницы истории коммунального хозяйства и образования в Украине. – Харьков, 2001. – С. 5–24.

4. **Листая** славные страницы. Научная библиотека Харьковской государственной академии городского хозяйства / Н. П. Трипутина // Очерки истории вузовских библиотек г. Харькова / Народ. укр. акад. ; под общ. ред. В. И. Астаховой. – Харьков, 2001. – С. 317–336.

2002

5. **До Бекетова** на теплого Олексія... / Наталія Трипутіна // Слобода. – 2002. – 9 апр.

6. **До витоків** академії ; Вулиця Революції, 12 ; Вогненними дорогами війни ; Per aspera ad astra – Крізь тернії до зірок / Н. П. Тріпутіна // Харківська державна академія міського господарства. – Харків, 2002. – С. 7–74.

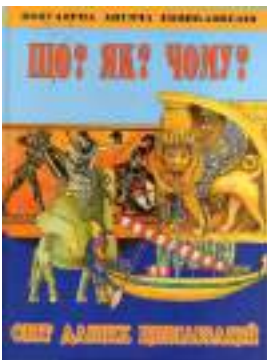
7. **«Славетному кобзареві від вдячних харків'ян»** : [про краєзнав. читання, присвяч. композитору М. В. Лисенку] / Н. П. Тріпутіна // Слобода. – 2002. – 2 апр.

2003

8. **Архівний фонд** професора Б. П. Остаценка-Кудрявцева в музеї історії Харківського державного університету будівництва та архітектури / М. О. Білостоцький, Н. П. Тріпутіна // Проблеми історії та археології України : зб. матеріалів міжнар. наук. конф. до 100-річчя XII Археологічного з'їзду в Харкові, 25–26 жовт. 2002 року. – Харків, 2003. – С. 192–193.

9. **Зустріч** з високим та прекрасним : [про Музейний комплекс ХНУМГ] / Н. П. Тріпутіна // Академія міст. – 2003. – 24 черв. – С. 2–3.

10. **Історія** щасливої людини / Н. П. Тріпутіна, О. Л. Рябченко, М. О. Білостоцький // Українська біографістика : зб. наук. пр. – Київ, 2003. – Вип. 3. – С. 193–202.

11. **Що? Як? Чому?** Світ давніх цивілізацій / [уклад.: І. І. Польська, М. В. Лобанова, Н. П. Тріпутіна]. – Харків : Сінтекс, 2003. – 192 с. : іл. – (Популярна дитяча енциклопедія).

12. **Яскрава** зірка на небосхилі вітчизняної науки : з біографії Б. П. Остаценка-Кудрявцева / Н. П. Тріпутіна, М. О. Білостоцький // Регіональні проблеми розвитку українознавства Східної України : матеріали наук.-практ. конф., Харків, 10 верес. 2003 р. – Харків, 2003. – С. 175–186.

2004

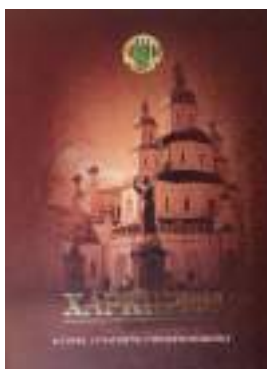
13. **Використання** геоінформаційних систем для дослідження історії районів Харкова / Н. П. Трипутіна, В. Д. Шипулін, І. М. Патракеєв // Харкову – 350 років: історичні аспекти та погляд на сучасні проблеми : матеріали наук.-практ. конф., Харків, 20 квіт. 2004 р. – Харків, 2004. – Ч. I. – С. 33–40.

14. **Использование** ГИС-технологий для проведения диахронно-исторического анализа территории г. Харькова / В. Д. Шипулин, И. М. Патракеев, Н. П. Трипутіна // Коммун. хоз-во городов : науч.-техн. сб. – Киев, 2004. – Вып. 57. – С. 267–276.

15. **Роль** чоловіків у вирішенні проблем гендеру (на прикладі історії Харкова другої половини ХІХ – початку ХХ століття) / Н. П. Трипутіна // Гендерна політика міст: історія і сучасність : матеріали наук.-практ. конф., Харків, 18 груд. 2003 р. – Харків, 2004. – С. 256–260.

16. **Харків – 350.** Історія, сучасність, стратегія розвитку : іст.-екон. огляд / [В. М. Бабаєв, Л. М. Шутенко, Н. П. Трипутіна та ін.] ; за заг. ред. В. Н. Майорченка. – Харків : Золоті сторінки, 2004. – 320 с. : іл.

17. **Що? Як? Чому?** Світ дивовижних тварин / [уклад. Н. П. Тріпутіна]. – Харків : Укр. фонд міжнар. молодіж. співробітництва : [Сінтекс, 2004]. – 158 с. : іл. – (Популярна дитяча енциклопедія).

2005

18. **Були, були** в нас справжні чоловіки... / Наталя Тріпутіна // Жіночий світ. – 2005. – Ч. 1–2 (21–22). – С. 10–11.

19. **Геоінформаційні** системи як могутній засіб удосконалення управління розвитком великого міста / В. Д. Шипулін, Н. П. Тріпутіна // Харківський регіон: пошук стратегії оптимального розвитку : матеріали наук.-практ. конф., Харків, 19 жовт. 2005 р. – Харків, 2005. – С. 50–54.

20. **Пам'яті** Олександра Гнатовича Селіванова / Н. П. Тріпутіна // Міське господарство України. – 2005. – № 2. – С. 24.

21. **Тема** Великої Вітчизняної війни у творчості українських поетів : матеріали щодо проведення заходів з відзначення 60-х роковин Перемоги у Великій Вітчизняній війні / Харків. нац. акад. міськ. госп-ва ; [авт. вступ. ст., уклад. Н. П. Тріпутіна]. – Харків : ХНАМГ, 2005. – 33 с.

2006

22. **Альманах** музею. Історія кафедр Харківської національної академії міського господарства. Кафедра геоінформаційних систем і геодезії : іст.-худож. часоп. / [гол. ред. Т. П. Єлісеєва ; авт. іст. нарису Н. П. Тріпутіна ; упоряд.: О. М. Дудка, Т. О. Лобинцева] ; Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2006. – № 10. – 39 с. : іл.

23. **З історії** геодезичної освіти в Україні: харківські сторінки / Н. П. Тріпутіна // Вісн. геодезії та картографії. – 2006. – № 3 (42). – С. 36–41.

24. **Розвиток** геодезичної освіти в Україні. 1920-ті роки / Н. П. Тріпутіна // Зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2006. – Вип. 21–22. – С. 99–101. – (Серія «Історія та географія»).

2007

25. **Вода змиває все, крім пам'яті...** : [про Д. С. Черкеса] / Наталія Тріпутіна // Моя Батьківщина. – 2007. – 1–10 черв.

26. **Гендерність** як основа успішної діяльності подружніх пар представників вітчизняної інтелігенції. На прикладі родини Остащенко-Кудрявцевих / Н. П. Тріпутіна // Гендерна політика міст: історія і сучасність : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 23–24 трав. 2007 р. / Харків. нац. акад. міськ. госп-ва [та ін.]. – Харків, 2007. – Вип. 2. – С. 165–171.

27. **Життєвий і творчий шлях професора О. І. Колеснікова / Н. П. Трипутіна // Лісова типологія в Україні: сучасний стан, перспективи розвитку : матеріали XI Погребняків. читань, Харків, 10–12 жовт. 2007 р. – Харків, 2007. – С. 247–248.**

28. **З історії геодезичної освіти в Україні: харківські сторінки / Н. П. Трипутіна, В. Д. Шипулін, М. О. Білостоцький // Universitates. Наука и просвещение. – 2007. – № 3. – С. 66–75.**

29. **О коммунальном образовании на Украине : 1-й Всеукр. съезд коммун. работников, (28 нояб. – 1 дек. 1924 г., Харьков) / Н. П. Трипутіна // Академія міст. – 2007. – 1 верес.**

30. **Путешествие в затерянный мир / Наталья Трипутіна // Моя Батьківщина. – 2007. – 11–31 лип. – С. 7.**

31. **Роль вузівської бібліотеки у вихованні студентської молоді / Н. П. Трипутіна // Сучасні аспекти виховання студентської молоді : матеріали II наук.-практ. конф., Харків, 25–26 квіт. 2007 р. – Харків, 2007. – С. 160–162.**

32. **Святкові підсумки та буденні турботи : До Всеукр. дня бібліотек / Н. П. Трипутіна // Академія міст. – 2007. – 15 листоп.**

33. **Строитель зелёного мира. Жизнь и деятельность профессора А. И. Колесникова / Н. П. Трипутіна // 170 лет со дня рождения основателя сочинского «Дендрария» – Сергея Николаевича Худекова : материалы конф., Сочи, 27–29 нояб. 2007 г. – Сочи, 2007. – С. 9–12.**

2008

34. **Будівничий** зеленого світу – Олександр Іванович Колесніков / Н. П. Тріпутіна // Українська біографістика / НАН України, Нац. б-ка ім. В. І. Вернадського, Ін-т біограф. дослідж. – Київ, 2008. – Вип. 4. – С. 154–163.

35. **Вірність** покликанню : [про Д. С. Черкеса] / Н. П. Тріпутіна // Реабілітовані історією. Харківська область. Кн. 1. Ч. 2. – Київ ; Харків, 2008. – С. 160–167.

36. **Вірші** / Н. П. Тріпутіна // Наш сучасник : літ.-худож. альм. – Харків, 2008. – Вип. 3 : У пошуках істини. – С. 63–64.

37. **Внесок** професора О. І. Колеснікова у розвиток вищої та середньої спеціальної освіти / Н. П. Тріпутіна // Зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2008. – Вип. 32. – С. 258–262. – (Серія «Історія та географія»).

38. **Внесок** професора О. І. Колеснікова у розвиток українського лісівництва та лісового господарства у 20-ті рр. ХХ ст. / Н. П. Тріпутіна // Історія освіти, науки і техніки в Україні : матеріали IV конф. молодих учених та спеціалістів, Київ, 29 січ. 2008 р. – Київ ; Харків, 2008. – С. 268–269.

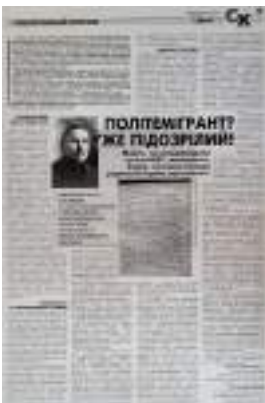

39. **Дітям** про все на світі. Кн. 6 : попул. енцикл. / [уклад.: Н. П. Тріпутіна, Н. К. Бершова]. – Харків : Белкаркнига, 2008. – 191 с.: іл.

40. **З історії** боротьби з береговими зсувами у м. Києві. 30-ті рр. ХХ століття / Н. П. Тріпутіна // Київська старовина. – 2008. – № 5. – С. 171–172.

41. **Науковий** доробок професора О. І. Колеснікова (20–30-ті рр. ХХ ст.) / Н. П. Тріпутіна // Лісівництво і агролісомеліорація : зб. наук. пр. – Харків, 2008. – Вип. 113. – С. 16–23.

42. **По сторінках** історії Українського республіканського стадіону в Києві (1937–1941 рр.) / Н. П. Тріпутіна // Київська старовина. – 2008. – № 2. – С. 172–175.

43. **Політемігрант?** Уже підозрілий! : [реабілітований історією П. Ю. Дятлів] / Н. Тріпутіна, І. Шуйський // Слобідський край. – 2008. – 1 бер. – С. 19.

44. **Хай зеленіє** рідна земля. До 80-річчя створення Харківського житлово-комунального технікуму / Н. П. Тріпутіна // Слобожанське культурне надбання : зб. ст. молодих учених. – Харків, 2008. – Вип. 1. – С. 225–237.

45. **Щоб розквітало** рідне місто. Діяльність професора О. І. Колеснікова у галузі озеленення м. Харкова. 30-ті роки ХХ ст. / Н. П. Тріпутіна // Культурна спадщина Слобожанщини : зб. наук.-попул. ст. – Харків, 2008. – Число 7. – С. 58–66. – (Культура і мистецтво).

2009

46. **Використання** біографічних досліджень у виховній роботі зі студентами / Н. П. Тріпутіна // Сучасні аспекти виховання студентської молоді : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 19–20 берез. 2009 р. – Харків, 2009. – С. 139–141.

47. **Вірші** / Н. П. Тріпутіна // Наш сучасник : літ.-худож. альм. – Харків, 2009. – Вип. 4 : Коли душа відкрита. – С. 83–85.

48. **До історії** спорудження стадіону імені Г. І. Петровського у Харкові (1925–1934 рр.) / Н. П. Тріпутіна // Слобожанське культурне надбання : зб. ст. учених з пам'яткоохорон. роботи. – Харків, 2009. – Вип. II. – С. 320–326.

49. **Життя** та діяльність заслуженого діяча науки РРФСР доктора сільськогосподарських наук професора Олександра Івановича Колеснікова (1888–1972) : іст. часоп. / Н. П. Тріпутіна, Г. Б. Гладун, Ю. І. Вергелес [та ін.] ; Харків. нац. акад. міськ. госп-ва // Альманах музею. Видатні імена ХНАМГ. – Харків, 2009. – № 17. – 80 с.

50. **За покликом** зеленого світу : 120-річчя від дня народження професора О. І. Колеснікова / Н. Тріпутіна // Лісовий і мисливський журнал. – 2009. – № 2. – С. 10.

51. **Портрет** вченого на тлі епохи / Н. П. Тріпутіна // Альманах музею. Видатні імена ХНАМГ. Життя та діяльність заслуженого діяча науки РРФСР доктора сільськогосподарських наук професора Олександра Івановича Колеснікова (1888–1972). – Харків, 2009. – № 17. – С. 5–29.

52. **Розгортання** зеленого будівництва в Україні і участь О. І. Колеснікова у науковій розробці його засад / Н. П. Тріпутіна // Лісівництво і агролісомеліорація : зб. наук. пр. – Харків, 2009. – Вип. 116. – С. 290–296.

2010

53. **Архівно-слідча** справа № 68461 про шкідницьку групу в лісовому господарстві України як джерело інформації з історії вітчизняного лісівництва / Н. П. Тріпутіна // Професор Колесніков Олександр Іванович (1888–1972) : біобібліогр. покажч. – Вінниця, 2010. – С. 86–92.

54. **Вірші** / Н. П. Тріпутіна // Наш сучасник : літ.-худож. альм. – Харків, 2010. – Вип. 5 : Бути людиною. – С. 95–99.

55. **До історії** створення Народного комісаріату комунального господарства в Україні / Н. П. Тріпутіна // Людина, культура, техніка в новому тисячолітті : матеріали XI Міжнар. конф., Рибаче (АР Крим), 9–11 верес. 2010 р. – Харків, 2010. – С. 100–101.

56. **Круглий** стіл в Музейному комплексі / Н. Тріпутіна // Академія міст. – 2010. – 9 квіт.

57. **Лісничий** зі Слобожанщини Микита Шаповал / Н. П. Тріпутіна // Розбудова держави. – 2010. – № 1. – С. 118–124.

58. **Надсмертність** чоловіків в Україні: проблеми і рішення / Н. П. Тріпутіна // Сучасні аспекти виховання студентської молоді : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 8–9 квіт. 2010 р. – Харків, 2010. – С. 85–89.

59. **Поет**, лісничий, державотворець Микита Шаповал / Н. П. Трипутіна // Лісівнича наука: витоки, сучасність, перспективи : матеріали наук. конф., присвяченої 80-річчю від дня заснування УкрНДІЛГА, Харків, 12–14 жовт. 2010 р. – Харків, 2010. – С. 223–224.

60. **Професор** Колесніков Олександр Іванович (1888–1972) : біобібліогр. покажч. наук. пр. / Харків. нац. акад. міськ. госп-ва [та ін. ; уклад.: В. А. Вергунов, О. П. Басун, Н. П. Трипутіна ; наук. ред. В. А. Вергунов]. – Вінниця : [б. в.], 2010. – 124 с. : портр. – (Серія «Біобібліографія вчених-аграріїв України» ; кн. 32).

61. **Розробка** технології створення тривимірної моделі історичного центру Харкова / А. Онопрієнко, Н. Трипутіна // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : зб. наук. пр. – Харків, 2010. – Вип. 13. – С. 187–197.

2011

62. **Використання** інформаційних технологій у виховній роботі бібліотеки ВНЗ зі студентами / Н. П. Трипутіна // Сучасні аспекти виховання студентської молоді : тези доп. III Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 7–8 квіт. 2011 р. – Харків, 2011. – С. 84–85.

63. **Вірші** / Н. П. Трипутіна // Наш сучасник : літ.-худож. альм. / Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків, 2011. – Вип. 6 : З вірою і надією. – С. 136–139.

64. **Возвращенная** легенда. Генерал-майор Михаил Георгиевич Снегов / Н. П. Трипутіна // Культурна спадщина Слобожанщини. Історія, краєзнавство, генеалогія : зб. наук.-попул. ст. – Харків, 2011. – Вип. 25. – С. 53–59.

65. **Дитяча** безпритульність та боротьба з нею у житті українського суспільства 20-х рр. ХХ ст. / Н. П. Трипутіна // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2011. – Вип. 44 : Спец. вип. – С. 161–173. – (Серія «Історія»).

66. **Дитячий** будинок: від ідеї до втілення (20-ті роки ХХ століття) / Н. П. Трипутіна // Історична пам'ять : наук. зб. – Полтава, 2011. – Вип. 1 (25). – С. 53–65.

67. **Завжди** на передньому краї: коротка повість про першого наркома / Н. П. Трипутіна // Культурна спадщина Слобожанщини. Історія, краєзнавство, генеалогія : зб. наук.-попул. ст. – Харків, 2011. – Вип. 25. – С. 45–53.

68. **Професор** А. И. Колесников: страницы жизни и деятельности : монографія / Н. П. Трипутіна ; Харьков. нац. акад. гор. хоз-ва. – Харьков : ХНАГХ, 2011. – 285 с.

69. **Репресии** в отношении педагогов высшей школы (1930–1940 гг.): на примере Харьковского института коммунального хозяйства / Н. П. Трипутіна // ГУЛАГ на Севере России : материалы Всерос. науч. конф. с междунар. участием, Ухта, 27–28 окт. 2009 г. – Сыктывкар, 2011. – Ч. 1. – С. 111–115.

70. **Розгортання** зеленого будівництва в Україні та участь О. І. Колеснікова у науковій розробці його засад / Наталія Трипутіна // Переяславський літопис : зб. наук. ст. – Переяслав-Хмельницький, 2011. – Вип. 1. – С. 74–82.

71. **Хоть** лопни – Харьков не течёт : из истории обводнения рек г. Харькова / Н. П. Трипутіна // Пам'яткознавчі погляди молодих вчених ХХІ ст. : зб. наук. ст. з пам'яткоохорон. роботи. – Харків, 2011. – Вип. 2. – С. 242–249.

2012

72. **Вірші** / Н. П. Тріпутіна // Наш сучасник : літ.-худож. альм. / Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків, 2012. – Вип. 7 : Академія життя. – С. 180–182.

73. **Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова** : монографія / [керівн. вид. проекту: В. М. Бабаєв ; редкол.: Л. М. Шутенко, Г. В. Стадник, Т. П. Єлісеєва та ін.]. – Харків : Золоті сторінки, 2012. – С. 26–160. – Іст. нариси: До витоків комунальної освіти ; Всеукраїнський технікум комунального господарства ; Харківський інститут комунального господарства ; Історія створення електромеханічного та житлово-комунального технікумів ; Дорогами війни ; персоналії: О. П. Марков, Х. Г. Раковський, Д. С. Черкес,

Д. Д. Тіц, М. І. Казас, Є. І. Михайлов, Г. О. Карапетян, О. І. Колесніков, В. М. Петі, І. О. Яхонтов, К. М. Макаренко, Г. М. Снегов, Г. С. Маяк, І. Ю. Саратов, Ректор університету [В. М. Бабаєв] / Н. П. Тріпутіна.

2013

74. **Вірші** / Н. П. Тріпутіна // Наш сучасник : літ.-худож. альм. / Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків, 2013. – Вип. 8 : На обрії майбуття. – С. 185–187.

75. **Геопросторові технології в сталому розвитку міст** : наук. ст. та тези / І. М. Патракеєв, В. Д. Шипулін, Н. П. Тріпутіна [та ін.] ; Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2013. – Р. 1.1 : Використання ГІС-технологій для проведення діахронно-генетичного аналізу територій м. Харкова. – С. 9–13.

76. **Роль** Ганни Степанівни Маяк у формуванні архітектурного образу повоєнного Харкова / Н. П. Тріпутіна // Гендерна політика міст: історія і сучасність : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 23–25 жовт. 2013 р. – Харків, 2013. – Вип. 4. – С. 227–229.

2014

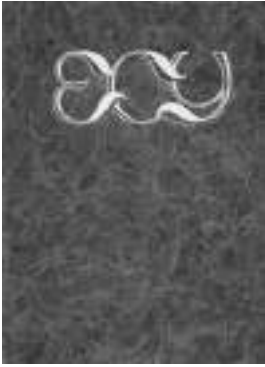
77. **Берегиня** квітучого простору. Життя та діяльність Ганни Степанівни Маяк (1915–1993) / Н. П. Тріпутіна // Культурна спадщина Слобожанщини. Охорона культурної спадщини та музейна справа : зб. наук. ст. – Харків, 2014. – Число 28. – С. 264–271.

78. **Інформаційно-комунікаційні** технології у формуванні міського середовища : монографія / за ред. В. Т. Семенова ; В. Д. Шипулін, І. М. Патракеєв, Н. П. Тріпутіна [та ін.] ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2014. – Ч. 1.1 : Використання ІС-технологій для проведення діахронно-генетичного аналізу територій Харкова. – С. 10–18.

79. **Каналізація** міста Харкова (до 100-річчя від дня заснування) : бібліогр. покажч. / [керівники проекту: В. М. Бабаєв, І. В. Корінько ; уклад.: Т. С. Лиса, Н. Б. Давидова, Н. П. Тріпутіна ; наук. ред. О. М. Коваленко] ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : Форт, 2014. – 90 с.

80. **Колесников** Олександр Іванович / Н. П. Тріпутіна // Енциклопедія сучасної України / Нац. акад. наук України, Наук. т-во ім. Шевченка, Ін-т енцикл. дослідж. – Київ, 2014. – Т. 14: «Кол» – «Кос». – С. 36–37 : портр.

2015

81. **Зодчий і місто** : [про архітектора І. М. Лаврентьєва] / Н. П. Тріпутіна // Ігор Миколайович Лаврентьєв – архітектор, краєзнавець (до 85-річчя з дня народж.) : біобібліогр. покажч. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. – Харків, 2015. – С. 5–6.

82. **Харківський інститут інженерів комунального будівництва. 1941–1945** / [керівник проекту В. М. Бабаєв ; гол. редкол. Л. М. Шутенко ; коорд. проекту Т. П. Єлісеєва ; авт.-упоряд.: Т. П. Єлісеєва, Т. О. Лобинцева, Н. П. Тріпутіна]. – Харків : Золоті сторінки, 2015. – 276 с. : іл. – (Сторінки історії Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова).

83. **Юліана** Юрьевна Полякова: феномен скромного бібліотекаря / Н. Трипутіна // Гендерна політика міст: історія і сучасність : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 6–7 жовт. 2015 р. – Харків, 2015. – Вип. 5. – С. 296–297 ; Праці пам'яткознавців : ювілейна зб. наук. ст. з пам'яткоохорон. роботи. – Харків, 2015. – Вип. 4. – С. 245–246.

2016

84. **Без каналізації** нет цивілізації. К 100-летию открытия каналізації в г. Харькове / Н. П. Трипутіна // Культурна спадщина Слобожанщини. Число 33. Охорона культурної спадщини і музейна справа. Педагогіка. Історичне краєзнавство. Генеалогія : зб. наук. ст. / Харків. наук.-метод. центр охор. культ. спадщини. – Харків, 2016. – С. 139–142.

85. **Вірність** покликанню. Головний будівничий харківської каналізації Даниїл Самойлович Черкес / Н. П. Трипутіна // Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали І наук.-іст. конф., Харків, 2–4 груд. 2015 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2016. – С. 32–42.

86. **Воевать** можно песней, остротой, стихом... : по материалам личного архива семьи артистов Трипутиных / Н. П. Трипутіна // В милом городе моём : ист.-краевед. альм. – Вып. 1. – Харьков, 2016. – С. 44–53.

87. **Геодезія** в ХПКБі: на шляху формування кафедри / Н. П. Трипутіна // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої п'ятдесятиріччю кафедри земельного адміністрування та геоінформаційних систем, Харків, 3 листоп. 2016 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2016. – С. 4–5.

88. **Дзвонить** перший трамвай / Н. П. Трипутіна // Пам'яткознавчі погляди молодих вчених ХХІ ст. : зб. наук. ст. з пам'яткоохор. роботи / Харків. держ. акад. культури, Гродн. держ. ун-т ім. Я. Купали, Харків. наук.-метод. центр охор. культ. спадщини [та ін.]. – Харків, 2016. – Вип. V. – С. 173–182.

89. **Надійний** дах над головою : проблема відбудови житлового фонду Харкова 1943–1950 рр. / Н. П. Трипутіна // Пам'яткознавчі погляди молодих вчених ХХІ ст. : зб. наук. ст. з пам'яткоохорон. роботи. – Харків, 2016. – Вип. V. – С. 183–198.

2017

90. **Вірність** покликанню. Головний будівничий Харківської каналізації – Даниїл Самойлович Черкес / Н. П. Трипутіна // Полімерні труби. – 2017. – № 3 (4). – С. 66–72.

91. **Красназнавчий** напрямок у виховній роботі бібліотеки вищого навчального закладу / Н. П. Трипутіна // Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 2 листоп. 2017 р. / Нац. іст. б-ка України [та ін.]. – Київ, 2017. – С. 224–227.

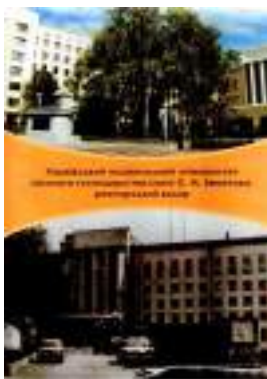
92. **Повернення** легенди. Генерал-майор Михайло Георгійович Снегов / Н. П. Трипутіна // Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали II наук.-іст. конф., Харків, 15–16 груд. 2016 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2017. – С. 65–68.

93. **Професор** з козачого краю Олександр Прокопович Марков / Н. П. Трипутіна // Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали II наук.-іст. конф., Харків, 15–16 груд. 2016 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2017. – С. 24–38.

94. **Семейные** альбомы харьковчан : цирковая династия Трипутиных / Н. П. Трипутіна // У милому місті моєму / Музей видат. харків'ян ім. К. І. Шульженко. – Харків, 2017. – Вип. 2. – С. 173–190.

95. **Спадщина** університету. Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали II наук.-іст. конф., Харків, 15–16 груд. 2016 р. / [керівник вид. проекту В. М. Бабаєв ; редкол.: Л. М. Шутенко (голова) та ін.] ; Харків нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, 2017. – 169 с. – Зі змісту: Професор з козачого краю. Олександр Прокопович Марков / Н. П. Тріпутіна. – С. 24–38 ; Повернення легенди. Генерал-майор Михайло Георгійович Снегов / Н. П. Тріпутіна. – С. 65–68.

96. **Старого** міста подих молодий... Головний архітектор Харкова Олександр Михайлович Касьянов / О. Л. Рябченко, Н. П. Тріпутіна // Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали II наук.-іст. конф., Харків, 15–16 груд. 2016 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2017. – С. 69–78.

97. **Харківський** національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова: ректорський вимір : біобібліогр. покажч. / Наук. б-ка Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [редкол.: В. М. Бабаєв (відп. ред.), Л. М. Шутенко, Н. О. Євсюкова та ін. ; упоряд.: Н. Б. Давидова, В. О. Статкус, О. М. Штангей, Н. П. Тріпутіна]. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 181 с. – (Видатні імена та події).

2018

98. **У двобої з небуттям**: комунальне господарство Харкова у роки Другої світової війни : монографія / Наталія Тріпутіна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : Золоті сторінки, 2018. – 352 с.

99. **Участь** професійних будівельників у відбудові Харкова: 1943–1950 рр. / Н. П. Тріпутіна // Культурна спадщина Слобожанщини : зб. наук. ст. – Харків, 2018. – Число 38. – С. 75–85.

100. **Фундатор** технікуму зеленого будівництва К. М. Макаренко / Н. П. Тріпутіна // Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали III наук.-практ. конф., Харків, 7–8 груд. 2017 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – С. 100–104.

2019

101. **Архітектор-художник** З. Д. Юдкевич / Н. П. Тріпутіна, М. О. Білостоцький // Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали IV наук.-практ. конф., Харків, 21–22 листоп. 2018 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2019. – С. 125–129.

102. **Презентація** монографії «У двобої з небуттям: комунальне господарство Харкова у роки Другої світової війни» / Н. П. Тріпутіна // Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали IV наук.-практ. конф., Харків, 21–22 листоп. 2018 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2019. – С. 26–28.

103. **Професор** Колесніков Олександр Іванович: життєвий шлях та наукова спадщина у вимірах минулого, сучасності та майбутнього : до 130-ї річниці від дня народження О. І. Колеснікова / [керівник видавн. проекту В. М. Бабаєв ; авт.-упоряд. Т. П. Єлісеєва ; наук. керівники: Л. М. Шутенко, О. Л. Рябченко] ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : Золоті сторінки, 2019. – 208 с. : іл. – Зміст: Наша спадщина: де минуле зустрічається з майбутнім / В. М. Бабаєв ; Наукова спадщина проф.

О. І. Колеснікова та її роль у сучасному розвитку лісового та садово-паркового господарства / В. П. Ткач ; Будівничий зеленого світу. Проф. О. І. Колесніков: сторінки життя та діяльності / Н. П. Тріпутіна.

104. **У двобої з небуттям: комунальне господарство Харкова у роки Другої світової війни : 75-річчю звільнення Харкова від нацистської окупації присвячується...** / Н. П. Тріпутіна ; [наук. ред. В. М. Бабаєв] ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : Дім Реклами, 2019. – 228 с. : іл., фотоіл., 1 арк. портр.

2020

105. **Малишевський Микола Георгійович – співавтор першого проекту каналізації міста Харкова** / Н. П. Тріпутіна, І. М. Чуб // Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 20–21 листоп. 2019 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2020. – С. 44–46.

106. **Музиченко Олександр Миколайович. Життєвий і творчий шлях** / Н. П. Тріпутіна, І. М. Чуб // Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 20–21 листоп. 2019 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2020. – С. 110–111.

107. **Тіц Дмитро Дмитрович: життя і творчий шлях** / Н. П. Тріпутіна, І. М. Чуб // Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 20–21 листоп. 2019 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2020. – С. 38–39.

108. **Шейко Григорій Корнійович. Внесок у розвиток житлово-комунального господарства України** / Н. П. Тріпутіна, І. М. Чуб // Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 20–21 листоп. 2019 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2020. – С. 80–81.

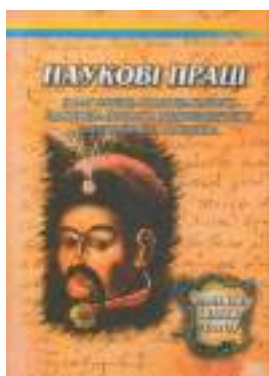
109. **Дитяче** містечко на Охтир-горі – форпост боротьби з безпритульністю в Україні (1920–1930-ті рр.) / Н. П. Тріпутіна // Культурна спадщина Слобожанщини : зб. наук. ст. / Харків. худож. музей [та ін.]. – Харків, 2021. – Число 48 : Охорона культурної спадщини і музейна справа. Історичне краєзнавство. Сторінки пам'яті. – С. 112–118.

110. **Жага** творіння : [про Г. В. Сіхарулідзе] / Н. П. Тріпутіна // Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 25–26 листоп. 2020 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2021. – С. 50–57.

111. **Згадати** славне ім'я : до 100-річчя від дня народження архітектора Г. В. Сіхарулідзе / Н. П. Тріпутіна // Культурна спадщина Слобожанщини : зб. наук. ст. / Харків. худож. музей [та ін.]. – Харків, 2021. – Число 49 : Охорона культурної спадщини і музейна справа. Культура і мистецтво. Історичне краєзнавство. – С. 107–122.

112. **Старого** міста подих молодий: головний архітектор Харкова Олександр Михайлович Касьянов / Н. Тріпутіна, О. Рябченко, О. Гончарова // Наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Історичні науки. – Кам'янець-Поділ. (Хмельниц. обл.), 2021. – Т. 32: До 30-річчя проголошення державної незалежності України. – С. 221–236.

113. **Сторінками** історії будівельної галузі України (1920–1930-ті роки) / Н. П. Тріпутіна // Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 25–26 листоп. 2020 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2021. – С. 17–30.

2022

114. Харків: на шляху відродження / Н. П. Тріпутіна // Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 23–24 листоп. 2022 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2022. – Неопубліковано.

2023

115. Служіння пам'яті людській: Микита Білостоцький – музеєзнавець і солдат. 21.02.1975–05.08.2022 / Н. П. Тріпутіна // Пам'яткознавчі студії дослідників XXI ст. : зб. наук. ст. з пам'яткоохорон. роботи. – Харків, 2023. – Вип. VIII спец. – С. 27–33.

2024

116. З любов'ю до рідного краю: краєзнавство як надихаючий фактор діяльності співробітників ХНУМГ / Н. П. Тріпутіна // Слобожанські читання : тези доп. XXVIII Міжнар. наук. конф., Харків, 18 квіт. 2024 р. / Департамент культури і туризму Харків. обл. держ. адмін., Харків. від-ня Нац. спілки краєзнавців України, ОКЗ «Харків. держ. музей» [та ін.]. – Харків, 2024. – С. 87–88.

Електронні ресурси

117. **Абрамович** Ілля Олександрович [Електронний ресурс] / Б-ка Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад.: Н. П. Тріпутіна, Н. Б. Давидова]. – Електрон. текст. дані. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 13 с. – Режим доступу: <https://library.kname.edu.ua/images/>, вільний (дата звернення: 08.09.2024). – Заголовок з екрана. – Біогр. та праці вченого.

118. **Барабаш** Борис Георгійович (1887–1933) [Електронний ресурс] / Б-ка Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад.: Н. П. Тріпутіна, Н. Б. Давидова]. – Електрон. текст. дані. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 4 с. – Режим доступу: <https://library.kname.edu.ua/images/pratsi/Varabash.pdf>, вільний (дата звернення: 08.09.2024). – Заголовок з екрана. – Біогр. та праці вченого.

119. **Діяльність** факультету садово-паркової архітектури Харківського інституту інженерів комунального будівництва (1931–1942 рр.) – яскрава сторінка історії зеленого будівництва в Україні [Електронний ресурс] / Н. П. Тріпутіна // Історія науки і біографістика. – Електрон. текст. дані. – 2007. – № 2. – Режим доступу: <http://www.nbuu.ua/e/vjournals/NB/2007>, вільний (дата звернення: 11.09.2024). – Назва з екрану.

120. **З історії** харківського саду ім. Т. Г. Шевченка [Електронний ресурс] / Н. П. Тріпутіна // Історія науки і біографістика. – Електрон. текст. дані. – 2008. – Вип. 4. – Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua/e-journal/INB/2007-2/07tnpzbu.pdf>, вільний (дата звернення: 11.09.2024). – Назва з екрану.

121. **Ігнаткін** Іван Олександрович (1907–1991) [Електронний ресурс] / Б-ка Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад.: Н. П. Тріпутіна, Н. Б. Давидова]. – Електрон. текст. дані. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 16 с. – Режим доступу: <https://library.kname.edu.ua/images/pratsi/Ignatkin.pdf>, вільний (дата звернення: 08.09.2024). – Заголовок з екрана. – Біогр. та праці вченого.

122. **Казас** Марко Ілліч [Електронний ресурс] / Б-ка Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад.: Н. П. Тріпутіна, О. М. Штангей]. – Електрон. текст. дані. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 4 с. – Режим доступу: <https://library.kname.edu.ua/images/>, вільний (дата звернення: 08.09.2024). – Заголовок з екрана. – Біогр. та праці вченого.

123. **Малішевський** Микола Георгійович [Електронний ресурс] / Б-ка Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад.: Н. П. Тріпутіна, О. М. Штангей]. – Електрон. текст. дані. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 4 с. – Режим доступу: <https://library.kname.edu.ua/images/>, вільний (дата звернення: 08.09.2024). – Заголовок з екрана. – Біогр. та праці вченого.

124. **Марков** Олександр Прокопович [Електронний ресурс] / Наук. б-ка Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад.: Н. П. Тріпутіна, Н. Б. Давидова]. – Електрон. текст. дані. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 17 с. – Режим доступу: <https://library.kname.edu.ua/images/>, вільний (дата звернення: 08.09.2024). – Заголовок з екрана. – Біогр. та праці вченого.

125. **Михайлик** Олексій Федосійович [Електронний ресурс] / Наук. б-ка Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад.: Н. П. Тріпутіна, В. О. Статкус]. – Електрон. текст. дані. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 10 с. – Режим доступу: <https://library.kname.edu.ua/images/>, вільний (дата звернення: 08.09.2024). – Заголовок з екрана. – Біогр. та праці вченого.

126. **Попов** Василь Гаврилович (1890–1961) [Електронний ресурс] / Наук. б-ка Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад.: Н. П. Тріпутіна, В. О. Статкус]. – Електрон. текст. дані. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 4 с. – Режим доступу: <https://library.kname.edu.ua/images/>, вільний (дата звернення: 08.09.2024). – Заголовок з екрана. – Біогр. та праці вченого.

127. **Саратов** Іван Юхимович [Електронний ресурс] / Б-ка Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад.: Н. П. Тріпутіна, Н. Б. Давидова]. – Електрон. текст. дані. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 30 с. – Режим доступу: <https://library.kname.edu.ua/images/>, вільний (дата звернення: 08.09.2024). – Заголовок з екрана. – Біогр. та праці вченого.

128. **Солодка** мозаїка [Електронний ресурс] : [Історія Товариства «Ж. Борман»] / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; авт.-упоряд.: С. І. Овчинникова, О. І. Школа ; авт. спогадів: Н. П. Тріпутіна, І. А. Кривіч. – Електрон. дані. – Харків, 2015. – Режим доступу: <http://bit.ly/1t8CS1x> (дата звернення: 03.06.2024). – Назва з екрана.

129. **Список** вибраних праць доктора технічних наук, професора Столярова Якова Васильовича (1878–1945) [Електронний ресурс] / Наук. б-ка Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад.: Н. П. Тріпутіна, С. В. Карпенко]. – Електрон. текст. дані. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 16 с. – Режим доступу: https://library.kname.edu.ua/images/pratsi/Stolyarov_ukr.pdf, вільний (дата звернення: 08.09.2024). – Назва з екрана.

130. **Список** опублікованих праць доктора технічних наук, професора Черкеса Даниїла Самойловича [Електронний ресурс] / Наук. б-ка Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад.: Н. П. Тріпутіна, Н. Б. Давидова]. – Електрон. текст. дані. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 22 с. – Режим доступу: <https://library.kname.edu.ua/images/galereja-vchenih-khnumg/Cherkes.pdf>, вільний (дата звернення: 08.10.2021). – Назва з екрана.

131. **Список** опублікованих праць кандидата архітектури Касьянова Олександра Михайловича [Електронний ресурс] / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад.: Н. П. Тріпутіна, В. О. Соколова]. – Електрон. текст. дані. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 12 с. – Режим доступу: <https://library.kname.edu.ua/images/galereja-vchenih-khnumg/>, вільний (дата звернення: 08.09.2024). – Назва з екрана.

132. **Цупко** Василь Григорович (1902–1960 рр.) [Електронний ресурс] / Б-ка Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; [уклад.: Н. П. Тріпутіна, Н. Б. Давидова]. – Електрон. текст. дані. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 5 с. – Режим доступу: <https://library.kname.edu.ua/images/pratsi/Zupko.pdf>, вільний (дата звернення: 08.09.2024). – Заголовок з екрана. – Біогр. та праці вченого.

Наукове редагування

133. **Ігор** Миколайович Лаврентьєв – архітектор, краєзнавець (до 85-річчя з дня народження) : біобібліогр. покажч. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; [уклад.: О. М. Дмитрієва ; наук. ред.: О. С. Соловйова, М. М. Красиков, Н. П. Тріпутіна]. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 66 с. – (Краєзнавці Слобожанщини).

134. **Історія** комунального господарства Харкова (1883–2008) : бібліогр. покажч. / Харків. нац. акад. міськ. госп-ва ; [уклад.: Н. Б. Давидова, Н. О. Робакова, О. М. Науменко ; наук. ред. Н. П. Тріпутіна]. – Харків : ХНАМГ, 2009. – 59 с.

135. **Столярова Г. П.** Слобожанський уклін Тарасові Шевченку : літ.-краєзнав. дослідж. / Г. П. Столярова ; [наук. ред. Н. П. Тріпутіна] ; Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2011. – 64 с.

Публікації про Н. П. Тріпутіну

136. **Бібліотека** // Харківська державна академія міського господарства. – Харків, 2002. – С. 229–236.

С. 234: про роботу Н. П. Тріпутіної.

137. **Бібліотека** // Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова : монографія. – Харків, 2012. – С. 423–430.

С. 428: на фото серед співробітників довідково-бібліографічного відділу – Н. П. Тріпутіна.

С. 430: про відзначення Н. П. Тріпутіної грамотами Всеукраїнської спілки краєзнавців і Харківського міського голови.

138. **Воловик Л.** Забытые имена. Зиновий Юдкевич / Лариса Воловик // Дайджест–Е. – 2019. – Март.

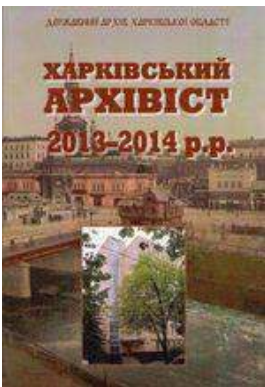
Стаття розповідає про виставку, присвячену архітектору, художнику З. Д. Юдкевичу. З лекцією про творчість, мужність та незвичайну долю майстра виступила Н. П. Тріпутіна.

139. **Дмитрієва О. М.** «Об'єднуючий потенціал» краєзнавства : співпраця ХДНБ ім. В. Г. Короленка з громадськістю в підготовці мережевих електронних ресурсів / О. М. Дмитрієва // Праці пам'яткознавців : ювіл. зб. наук. ст. з пам'яткоохорон. роботи. – Харків, 2015. – С. 284–289.

С. 288: згадки про участь Н. П. Тріпутіної у формуванні краєзнавчої електронної бібліотеки ХДНБ ім. В. Г. Короленка.

140. **Каминский В. В.** Генерал Красной армии М. Г. Снегов жену-дворянку, как и Родину, не предал... / В. В. Каминский // История повседневности. – 2016. – № 1. – С. 32–40.

Цитується Н. П. Тріпутіна.

141. **Коптева О.** У світі новин / Ольга Коптева // Харківський архівіст. 2013–2014 : [наук.-інформ. вісн.]. – Харків, 2015. – С. 170–271.

С. 210: Н. П. Тріпутіна серед учасників читацької конференції «Краю мій Слобожанщина!» в Державному архіві Харківської області (фото).

С. 262: у межах читацької конференції «Культура Слобожанщини» в Державному архіві Харківської області експонувалася виставка документів з особистого архіву Н. П. Тріпутіної.

С. 264: Н. П. Тріпутіна розповідає про харківську естраду в роки Другої світової війни (фото).

142. **Литвина Т.** До революції комунхоз Харків привнеси прибыль / Татьяна Литвина // Комсомол. правда в Украине : харків. вып. – 2006. – 21 марта. – С. 18.

За матеріалами розповіді Н. П. Тріпутіної про історію комунального господарства Харкова.

143. **Наталія** Петрівна Тріпутіна – бібліотекар, краєзнавець (з нагоди 70-річного ювілею) : бібліогр. покажч. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; [уклад.: О. М. Дмитрієва, В. О. Статкус ; наук. ред. Н. О. Євсюкова]. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 40 с. – (Краєзнавці Слобожанщини ; вип. 14).

144. **Професор** Колесніков Олександр Іванович: життєвий шлях та наукова спадщина у вимірах минулого, сучасності та майбутнього : до 130-ї річниці від дня народження О. І. Колеснікова / [керівник видавн. проекту В. М. Бабаєв ; авт.-уклад.: В. М. Бабаєв, В. П. Ткач, Н. П. Тріпутіна ; авт.-упоряд. Т. П. Єлісеєва ; наук. керівники: Л. М. Шутенко, О. Л. Рябченко] ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : Золоті сторінки, 2019. – 208 с. : іл. – Зі змісту: згадка про Н. П. Тріпутіну. – С. 51.

145. **Рябченко О. Л.** Студенти Радянської України 1920–1930-х років: практики повсякденності та конфлікти ідентифікації : монографія / О. Л. Рябченко ; Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2012. – 456 с. : іл. – Зі змісту: згадка про Н. П. Тріпутіну. – С. 24, 180.

146. **Спадщина** університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали ІV наук.-практ. конф., Харків, 21–22 листоп. 2018 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків, 2019. – С. 14–21. – Зі змісту: згадка про Н. П. Трипутіну. – С. 15–16, 46, 147–148.

147. **Сто** краєзнавчих читань : (хроніка та зміст). Вип. 4 / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; [уклад.: В. О. Ярошик, О. М. Дмитрієва]. – Харків, 2011. – 128 с.

С. 7, 19, 20, 28, 32, 33, 37, 38, 39, 41, 44 – про участь Н. П. Трипутіної в роботі клубу «Краєзнавець» ХДНБ ім. В. Г. Короленка.

С. 72: біографічна довідка про Н. П. Трипутіну.

С. 83, 106–108: відомості про публікації Н. П. Трипутіної.

148. **Сто** краєзнавчих читань : (хроніка та зміст). Вип. 5 / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; [уклад. О. М. Дмитрієва]. – Харків, 2018. – 104 с.

С. 7, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 19, 20, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 37 – про участь Н. П. Трипутіної в роботі клубу «Краєзнавець» ХДНБ ім. В. Г. Короленка.

С. 59–60: біографічна довідка про Н. П. Трипутіну.

С. 70, 85–87, 91: відомості про публікації Н. П. Трипутіної.

149. **Трипутіна** Наталя Петровна // Краєведи Слобожанщини : біограф. справ. – Харків, 2011. – С. 135. – Загл. обл.: Краєведи Харківщини.

150. **Трипутіна** Наталя Петровна : [краткая биограф. справка] // Профессор А. И. Колесников: страницы жизни и деятельности : монография / Н. П. Трипутіна ; Харьков. нац. акад. гор. хоз-ва. – Харьков : ХНАГХ, 2011. – 285 с. – На обороте обл.

151. **Трипутіна** Наталья Петровна // Городское хозяйство : антология / авт. проекта О. Н. Орбей ; гл. ред. И. И. Комарова. – М. : Мастер, 2014. – Из содерж.: упоминание о Н. П. Трипутіной. – С. 500, 760, 764, 1196. – (Строители России XX–XXI вв.).

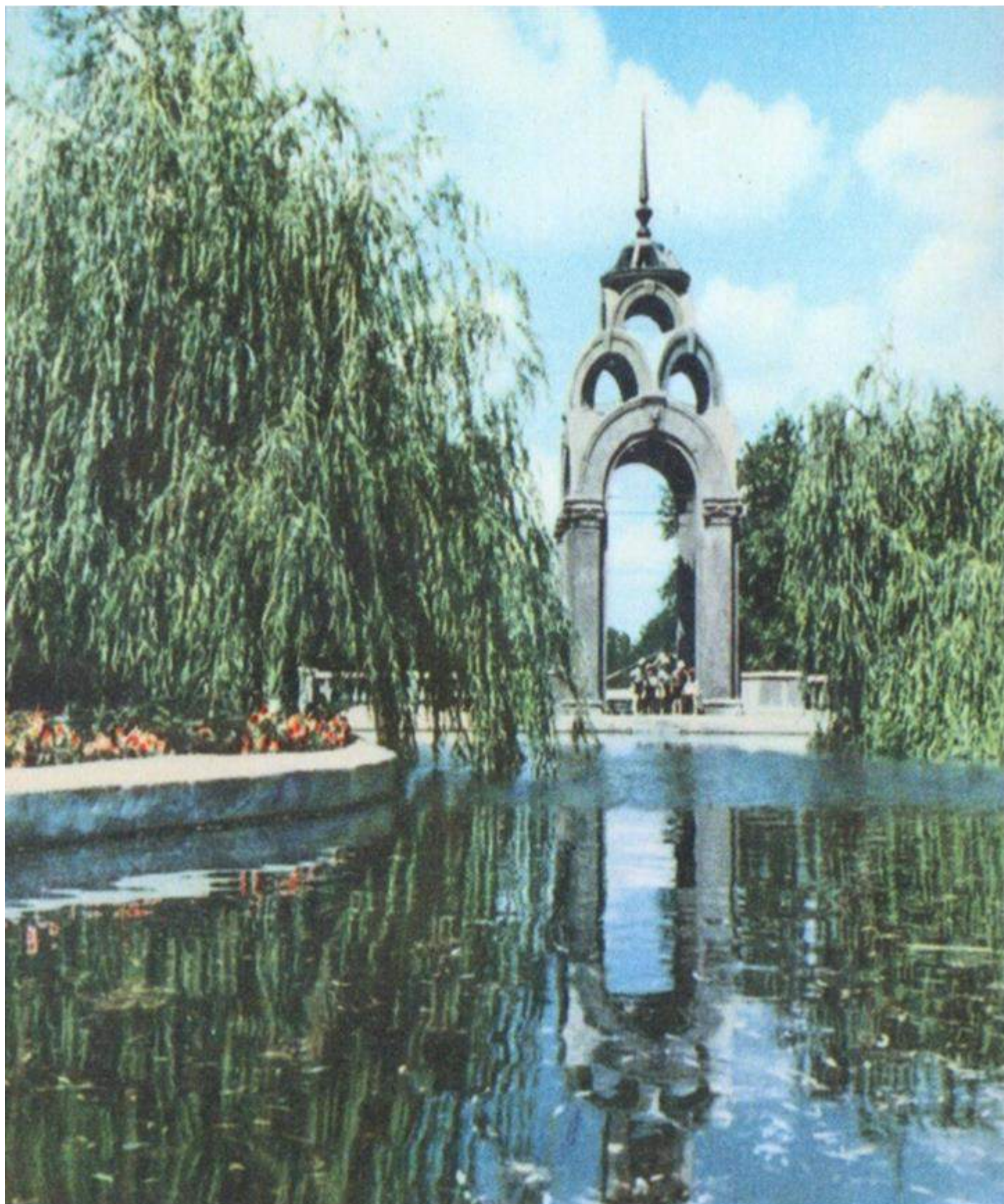
152. **Трипутіна** Наталья Петровна // Краєведи Харківщини : біограф. справ. – Харків : Мачулін, 2011. – С. 135.

153. **Тріпутіна** Наталія Петрівна // Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2019 рік : рек. бібліогр. покажч. / Харків. обл. універс. наук. б-ка. – Харків : ХОУНБ, 2018. – С. 32.

154. **Тріпутіна** Наталія Петрівна [Електронний ресурс] // Клуб «Краєзнавець». Персональні сторінки краєзнавців / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка : сайт. – Електрон. текст. дані. – Харків, 1991– . – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://kray.korolenko.kharkov.com/klub-kraeznavec/personalni-storinky/19.html>, вільний (дата звернення: 29.08.2024). – Назва з титул. екрана.

155. **Четверіков Б.** Технологія створення цифрової моделі місцевості на прикладі Сирецького району м. Києва з використанням архівних даних / Б. Четверіков, В. Михайлюк, А. Согор // Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва : зб. наук. пр. – Львів, 2017. – Вип. 1. – С. 116–119.

С. 116: серед науковців, які представили реконструкцію цифрових моделей історичних місцевостей, названо Н. П. Тріпутіну.

Вибрані твори Н. П. Тріпутіної

РОЛЬ ЧОЛОВІКІВ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ ҐЕНДЕРУ (НА ПРИКЛАДІ ІСТОРІЇ ХАРКОВА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ)¹

Визнання нагальної потреби встановлення реального ґендерного паритету всім суспільством в цілому є необхідною умовою розв'язання цієї проблеми. Так само, як без втручання декабристів і Герцена покріпачені селяни ніколи не побачили б волі, а без підтримки білих поборників расової рівності не можливо було б повалити расову дискримінацію, так і усвідомлення чоловіками колосальної суспільної користі від якнайповнішої реалізації інтелектуальних та духовних потенцій жіноцтва може стати запорукою успішного подальшого розвитку людського суспільства. Блискучі результати гармонійного поєднання здібностей, суспільних уподобань, спрямування роботи серед подружніх пар демонструє нам історія нашого міста.

І перша моя розповідь про подружжя Алчевських. Всіма визнані досягнення Христини Данилівні Алчевської (1841–1920) як педагога-просвітителя, бібліографа, літератора. За 57 років своєї діяльності Харківська недільна жіноча школа під її керівництвом (а це була не єдина керована нею школа) дала світло грамоти десяткам тисяч українських трудівниць. Її посібник «Що читати народові» на виставці в Парижі у 1889 р. отримав найвищу нагороду, а саму Христину Данилівну було обрано віце-президентом Міжнародної ліги освіти (1890 рік). Безумовно, причини таких вражаючих успіхів нашої землячки, яка до того ж встигла ще й народити і виростити шістьох вродливих, талановитих, освічених дітей, полягають перш за все в її власних обдарованнях і чеснотах. Але чи змогла б Христина Данилівна з таким успіхом здійснити свій життєвий подвиг, якби не надійна підтримка і всебічна допомога її чоловіка Олексія Кириловича?

Зазвичай прізвища людей формуються на базі назви їхніх родинних осель. З донбаським містом Алчевськом Олексія Кириловича зв'язували тісні стосунки. Тільки не тому, що він звідти походив, як, наприклад, великий Леонардо походив з Вінчі. Навпаки, місто вугільників і металургів отримало своє ім'я сто років тому в пам'ять про свого засновника – видатного комерсанта і підприємця Олексія Кириловича Алчевського.

А батьківщиною Олексія Алчевського є місто Суми, де він народився у 1835 році в родині дрібного купця. Закінчивши в дитинстві лише двокласну початкову школу при церковному приході, обдарований юнак не тільки самотужки наполегливо опановував необхідні йому для бізнесу знання, а й намагався вказати дорогу до освіти, до знань своїм землякам. Йому завдячують сумчани створенням першої в місті громадської бібліотеки. Доля вчасно звела цього ентузіаста просвіти і обдарованого бізнесмена-початківця з юною просвітителькою за покликанням Христиною Журавльовою з Чернігівщини.

¹ Тріпутіна Н. П. Роль чоловіків у вирішенні проблем ґендеру (на прикладі історії Харкова другої половини ХІХ – початку ХХ століття). *Ґендерна політика міст: історія і сучасність* : матеріали наук.-практ. конф., Харків, 18 груд. 2003 р. Харків, 2004. С. 256–260.

Відповідаючи у 1912 році на один з листів своїх численних кореспондентів, славетна діячка писала: «В 21 год, выйдя замуж за истого украинца, я очутилась в Харькове, в украинском кружке «Громада», состоявшем из 80 человек студентов и семинаристов, во главе которого стоял мой муж. Здесь я услышала чудные украинские песни, услышала родную украинскую речь, познакомилась с пылким стремлением этой идейной молодёжи сделать свой народ грамотным, приобщить его к цивилизованному миру» [Цит. за: Малахов В. Счастливая звезда Алчевского // Веч. Харьков. – 1993. – 3 июля].

Відтоді, просуваючись кар'єрними сходами до вершин багатства і слави, Олексій Кирилович, можна сказати, делегував своїй енергійній і талановитій дружині здійснення своїх заповітних мрій про розвиток народної освіти, всіляко підтримуючи її діяльність у цьому напрямку. Ставши на чолі правління створених ним у Харкові Купецького та Земельного банків, він направив потужні зусилля на розбудову індустрії Донбасу. Його дітищем стало Донецько-Юрїївське металургійне товариство (ДЮМО) < >. Частина акцій цього товариства була записана на ім'я Христини Данилівни і слугувала для фінансового забезпечення її дітища – недільної школи. Дивіденди з цих акцій дали школі змогу у 1896 році побудувати власний спеціалізований будинок, який було споруджено за безплатно зробленим проектом зятя Алчевських Олексія Миколайовича Бекетова у Мירוносицькому провулку, 9 (зараз у ньому розташовано виставкову залу Харківського художнього музею)². А неподалік від шкільного будинку, у своїй міській садибі, поставив Олексій Кирилович у 1898 році, всупереч заборонам влади, перший в Російській імперії пам'ятник Шевченкові роботи скульптора В. О. Беклемішева. На пам'ять про бізнесові успіхи О. К. Алчевського залишилася харків'янам перлина в архітектурній короні нашого міста – ошатна будівля колишнього Земельного банку (за проектом того ж таки О. М. Бекетова) на пл. Конституції (нині будинок автошляхового технікуму). Жителі ж Алчевська з роду в рід передають переповідки про дбайливого господаря ДЮМО, який побудував для своїх майже 5 тисяч робітників зручне селище, влаштував для них лікарню, бібліотеку, школу, народне училище, навіть перший на Донбасі кінематограф. І коли економічна криза початку ХХ століття призвела підприємство до банкрутства, а його господаря змусила піти з життя, вдячні жителі на згадку про нього назвали своє містечко Алчевськом.

Другим провидцем гендерної гармонії, на наш погляд, був професор медичного факультету Хаківського університету Іван Миколайович Оболенський (1841–1920). Народився в Тулі. Закінчивши у 1862 році духовну семінарію, він вирішив своє життя присвятити медичній науці, боротьбі за людське здоров'я й життя, тому наступні 6 років вчився у медико-хірургічній академії в Петербурзі. Далі, маючи диплом з відзнакою, у 1868 році захистив докторську дисертацію і наступного року отримав звання приват-доцента цієї

² Лейбфрейд А. Ю., Полякова Ю. Ю. Харьков. От крепости до столицы. Харьков, 1998. С. 180–181.

поважної установи. Після вдосконалення в кращих клініках та провідних університетах Німеччини І. М. Оболенський посів у 1871 році місце екстраординарного професора кафедри загальної патології Харківського університету. Тут він створив експериментальну лабораторію, керував заснованою ним госпітальною терапевтичною клінікою. У 1888 році його було призначено професором і директором факультетської терапевтичної клініки. Плідна наукова робота, результати якої професор послідовно втілював у практику лікування хворих, високий авторитет педагога дозволили йому отримати у 1897 році звання заслуженого професора університету. Службову кар'єру Іван Миколайович завершив у чині таємного радника. Водночас професор Оболенський вів активну громадську діяльність. У 1889 році громадське врядування Харкова обрало його головою попечительської ради міської Олександрівської лікарні (нині міська лікарня № 1). Протягом кількох десятків років він входив до складу попечительської ради жіночої гімназії, засновницею і начальницею якої була його дружина Дарія Дієвна Оболенська. Навіть заняття з гімназистками в перші роки роботи гімназії проходили у власному будинку Оболенських по вул. Конторській, 1. Свої теоретичні знання і чималий досвід клініциста професор Оболенський у повній мірі поставив на службу охорони здоров'я вихованок гімназії. Про блискучі результати, досягнуті в цьому напрямку, свідчить срібна медаль, отримана гімназією на гігієнічній виставці Товариства народного здоров'я, що проходила в Петербурзі навесні 1893 року. Приміщення в будівлі гімназії по вул. Пушкінській, 32 і режим навчання і відпочинку, розроблений професором, були визнані за взірць для навчальних закладів держави³.

Коли ж на початку ХХ століття Іван Миколайович за підтримки міської громадськості розгорнув діяльність по створенню служби швидкої медичної допомоги, його найактивнішим сподвижником стала Дарія Дієвна Оболенська, очоливши «Дамський комітет», який впродовж багатьох років опікувався збором коштів для цієї важливої справи і виявляв при виконанні благодійної місії багато енергії та винахідливості. Тож ім'я подружжя Оболенських по праву займає почесне місце у вдячній пам'яті харків'ян⁴.

³ Багалеї Д. И., Миллер Д. П. История города Харькова за 250 лет его существования. Т. 2. Харьков, 1912. С. 716–718.

⁴ Вехи развития и становления Харьковской станции скорой медицинской помощи. Харьков, 2000. С. 5–21.

ГЕОДЕЗІЯ В ХПКБІ: НА ШЛЯХУ ФОРМУВАННЯ КАФЕДРИ ¹

Становлення вищої освіти в Україні в 1920–1060-х рр. пройшло через цілу низку організаційних заходів, у ході яких доля Харківського інституту інженерів комунального будівництва (колишня назва ХНУМГ ім. О. М. Бекетова) досить тісно переплелася із геодезичною галуззю освіти.

Починаючи із будівлі по вул. Революції, 12, яку невдовзі після Харківського межового технікуму наїняв ХПКБ, комунальному вишу у спадок від Харківського інституту організації територій (ХІОТ) дісталися авторитетний та досвідчений ректор Євген Михайлович Михайлов (1934–1927 рр.) та енергійний і енциклопедично освічений доцент кафедри геодезії Інституту організації територій Григорій Павлович Божко, який викладав цю науку в нашому інституті протягом майже 30-ти років (1934–1963 рр.). Саме цій скромній, але яскравій людині ми і присвяtimo нашу розповідь.

Виходець з козачого роду, Г. П. Божко народився 8 серпня 1888 р. у с. Івангород на Чернігівщині у робітничій сім'ї залізничника Павла Федоровича Божка. Інтерес до техніки привів допитливого хлопця після двох класів школи до технічного залізничного училища в Кременчузі, яке він закінчив у 1908 р. Але вже у 1903–1905 рр. юнак розпочав свій трудовий шлях на посаді ученика телеграфіста на залізничній станції у цьому місті, а по закінченні училища – робочим служби шляху Південної залізниці. Геодезичну освіту Григорій Павлович дістав спочатку на короткотермінових землемірних курсах, а потім, одночасно працюючи помічником землеміра Полтавської губернської креслярні, екстерном протягом 1912–1913 рр. закінчив Московський Костантинівський межовий інститут, отримавши інженерне звання. Протягом 1920-х років Г. П. Божко пройшов шлях до посади інженера-агронома з землеустрою НКЗ УСРР. Без відриву від виробництва у 1918–1923 рр. пройшов курс навчання та захистив диплом Харківського інституту сільського господарства по темі «Проблема сівозміни та економічна оцінка плодобою в степу».

Із 1926 року він асистент, а з 1930-го – доцент вищої геодезії Харківського геодезичного та землепорядного інституту, 1933–1934 рр. – референт РНК УРСР по сільському господарству та землепорядженню (до переїзду українського уряду до Києва).

У зв'язку з відкриттям в ХПКБі архітектурних та інженерно-будівельних спеціальностей виникла нагальна потреба у викладанні студентам курсу геодезії, для чого і був запрошений сюди доцент Г. П. Божко. Відтоді Григорій Павлович пройшов із нашим інститутом крізь численні реорганізації, евакуацію

¹ Тріпутіна Н. П. Геодезія в ХПКБі: на шляху формування кафедри. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої п'ятдесятиріччю кафедри земельного адміністрування та геоінформаційних систем*, Харків, 3 листоп. 2016 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків, 2016. С. 4–5.

воєнних часів та повоєнну відбудову, керував геодезичною підготовкою до зведення нових корпусів. Його науковий доробок становить близько 20 праць з геодезії та сільського господарства. В період воєнної евакуації до м. Фрунзе він став автором проєкту обвідного каналу по річці Ала-Арча, а також приладу для обігріву радянських бійців у польових умовах, отримав медаль «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні». На порозі 1960-х Григорій Павлович став кавалером ордену Трудового Червоного Прапора.

Ним було створене підґрунтя нового злету геодезичної освіти в ХПКБі. Після виходу на пенсію у 1963 р. свої багаті та яскраві спогади стосовно бурхливого життя нашого вишу 1930–1950-х років він зафіксував у дуже цікавих мемуарних працях, які стали важливим джерелом вивчення історії ХНУМГ. Таким чином, неординарна особистість Г. П. Божка заслуговує на нашу увагу, пошану і добру пам'ять.

РОЛЬ ГАННИ СТЕПАНІВНИ МАЯК У ФОРМУВАННІ АРХІТЕКТУРНОГО ОБРАЗУ ПОВОЄННОГО ХАРКОВА ¹

Диплом на звання архітектора у Харківському інституті інженерів комунального будівництва Ганна Степанівна Маяк захистила 21 червня 1941 року. Завершення екстернатури обіцяло відкрити нові широкі творчі перспективи... Замість того – напружена робота архітектора-дендролога в Харківському інституті «Промбудпроект» (15.07.1941–20.09.1941 р.) у складі спецзагону з маскуванню міста від бомбардувань фашистської авіації. Маючи на руках чотирьох непрацездатних членів сім'ї, молода архітекторка не змогла евакуюватися, через що в період окупації довелося бідувати з батьками в Люботині. Рятуючись від угону до Німеччини, випускниця ХІКБу літо 1943-го змушена була пропрацювати на квіткових парниках ². А 17 вересня 1943 р. у тому ж Люботині стала до роботи на посаді техника 10-ї дистанції служби шляху Південної залізниці, відбудовуючи зруйновані шляхи та споруди. День свого звільнення від фашистів Харків зустрів зяючими проваллями вікон, купами битої цегли, обпаленими пожежею остовами будівель. Місто втратило близько 50% житлового фонду, у його центрі були вщент зруйновані цілі квартали ошатних громадських будівель.

Зелене вбрання другої столиці України було знищене на 70–80%. Чи не всі надбання ландшафтної архітектури довоєнного періоду у Харкові були якщо не зруйновані, то значно пошкоджені. 1 листопада 1943-го Міськкомгосп Харкова відкликав Ганну Степанівну з Південної залізниці і відновив її на посаді архітектора зеленого будівництва в архітектурній майстерні Тресту зеленого будівництва, аби відродити й примножити красу столиці Слобожанщини. Озираючись на життєвий шлях цієї вольової та цілеспрямованої жінки, здається, що саме для виконання цієї місії Господь послав її у світ...

Народилася Ганна Степанівна Маяк 10 лютого 1915 року у селі Огульці Валківського району Харківської області в сім'ї залізничника Степана Коржа. У 1943-му за її плечима вже лежало навчання у Харківському технікуму зеленого будівництва (1930–1933 рр.), робота у Харківському тресті зеленого будівництва на посадах техника, техника-проектувальника, архітектора. Працюючи в середині 1930-х рр. над втіленням проекту перепланування саду ім. Шевченка під керівництвом видатного дендролога та ландшафтного архітектора, професора, доктора наук О. І. Колеснікова, дівчина, мов губка, всмоктувала у себе зразки доброго естетичного смаку, творчий запал, секрети високої майстерності. Жага досконалості привела її у 1937-му за відрядженням Зеленбуду до екстернату паркобудівельного факультету Харківського інституту

¹ Тріпутіна Н. П. Роль Ганни Степанівни Маяк у формуванні архітектурного образу повоєнного Харкова. *Гендерна політика міст: історія і сучасність* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 23–25 жовт. 2013 р. Харків, 2013. Вип. 4. С. 227–229.

² Архів ін-ту «Укргідропроект», оп. 2, спр. 136, арк. 5.

комунального господарства, де під керівництвом того ж таки професора О. І. Колеснікова продовжилося формування її творчої індивідуальності. І вже у 1939 р. їй було довірено проектування озеленення центрального стадіону м. Саратова, який будувався за проектом знаного московського архітектора М. М. Звігальського³.

Не зважаючи на скрутне становище на всіх напрямках господарської відбудови звільненого Харкова, партійні та радянські очільники міста приділяли величезне значення вирішенню проблем урбоекології. Як справедливо зазначали автори книги «Харьков вчера, сегодня, завтра»: «Благоустройство и озеленение стали важнейшим градостроительным актом, преобразившим городскую среду»⁴. Зокрема, з районів житлової забудови було вирішено прибрати шкідливі виробництва, вже восени 1943 р. уздовж харківських вулиць було висаджено 25 000 дерев⁵.

Мудрим було рішення, запропоноване архітекторами О. М. Касьяновим та В. І. Коржом, про створення на місці зруйнованих будівель нових бульварів та скверів. Так у перші повоєнні роки майстри зеленого будівництва почали «оскверняти» (за виразом Г. С. Маяк) схили Університетської гірки, центральні вулиці та майдани Харкова. На місцях недавніх руїн та згарищ місто уквітчувалося казковими клумбами, злітали до сонця струмені фонтанів.

Надзвичайно плідною була у ці роки робота Ганни Степанівни на посаді керівника проектної майстерні Харківського тресту зеленого будівництва (21.04.44 р. – 29.06.44 р.), технічного керівника будівельної контори цього тресту (29.06.44 р. – 21.02.56 р.). На Виставці досягнень народного господарства Харківщини, яка проходила у 1944-му на честь річниці визволення від фашистів⁶. Ганна Степанівна стала автором плану відділу сільського господарства та спроектувала головний вхід на виставку. На схилі Купецького узвозу, на місці колишнього пасажу, творчим колективом Г. Г. Ветман, І. Я. Жилкін та Г. С. Маяк був закладений сквер з каскадом фонтанів.

Значно постраждав у воєнні роки міський сад ім. Т. Г. Шевченка, у реконструкції якого брала у середині 1930-х участь випускниця технікуму зеленого будівництва технік-озеленювач Ганна Маяк. Більшість будівель та споруд, алеї та майданчики, комунальне обладнання були спалені та розграбовані, зелені насадження вирубані на 60%, а ті, що вціліли – поламани. Такі ж цінніші породи, як хвойні, – були знищені цілком. На своєму засіданні 27 жовтня 1943 р. Виконавчий Комітет Міської ради депутатів трудящих м. Харкова своєю постановою ухвалив: «Доручити Головному архітектору м. Харкова тов. Касьянову через свої проектні майстерні розробити проекти нових архітектурних споруд м. Харкова, що репрезентуватимуть його нове

³ Ворожбянин Я. В. На шляху до майстерності. *Архітектура Рад. України*. 1939. № 6. С. 12.

⁴ Харьков вчера, сегодня, завтра. Харьков : Фолио, 2002. С. 61.

⁵ ДАХО. Ф. Р-408, оп. 11, спр. 2, арк. 1–3.

⁶ Летічева І. Творець краси. *Вечір. Харків*. 1985. 20 квіт.

архітектурне обличчя...»⁷. У числі таких об'єктів значився, зокрема, і сад ім. Т. Г. Шевченка. Складання комплексного проекту цієї зеленої перлини було доручено Г. С. Маяк.

Намагаючись максимально зберегти скарби дендрологічної колекції та не зіпсувати планувальну схему довоєнного проекту, архітектор-дендролог ретельно підбирала рослини на заміну втрачених. Для цього у ході проектування був здійснений детальний аналіз усіх наявних на той час (1945–1946 рр.) насаджень та їх стан. Проектування зелених об'єктів та архітектурних споруд замість зруйнованих здійснювалося із максимальним дотриманням вже закладеної в архітектурі саду стилістики. Генеральний проект реконструкції саду ім. Шевченка, який загалом мав зайняти площу у 64,5 гектари, вражає ретельністю проробки усіх своїх деталей⁸. Цей проект став першою великою авторською роботою Ганни Степанівни у Харкові і ліг в основу її наукової дисертації на ступінь кандидата архітектури.

Там, де до війни красувалася будівля Педагогічного інституту, у 1950-му році була проведена спроектована Ганною Степанівною перша у місті виставка квітів, а у подальшому був насаджений розарій. На розчищених від руїн територіях за проектом Г. С. Маяк були споруджені концентра естрада, танцювальний майданчик, літній кінотеатр, а на вході з вул. Сумської – елегантна ротонда. Вічним пам'ятником торжества сил світла та життя над силами п'їтьми та смерті став закладений на вулиці Сумській у 1946–1947-му році методом народної будови сквер «Перемога» з басейном вільних обрисів та фонтаном-альтанкою «Дзеркальний струмінь»⁹. Цей проект Г. С. Маяк виконала у співавторстві з О. М. Касьяновим та В. І. Коржом.

При повоєнній відбудові парку ім. Артема, який зазнав жахливих втрат від німецьких бомбардувань, Ганна Степанівна доклала чимало зусиль, аби гідним чином відродити надбаня творців цієї зеленої оази серед промислової зони Харкова 1934–1935 рр.¹⁰. Так само тактовно та дбайливо поставилася Ганна Степанівна і до відновлення парку ім. О. М. Горького, який під час Великої Вітчизняної втратив понад 10 000 дерев.

Не викликає сумніву твердження з характеристики, даної Ганні Степанівні Трестом зеленого будівництва у лютому 1956-го: «Усі крупні роботи з озеленення та квіткового оформлення міста Харкова виконувалися за проектами т. Маяк та під безпосереднім її керівництвом»¹¹. Цю думку підтримують і сучасні архітектори. Тож оцінюючи роль творчості Г. С. Маяк у формуванні містобудівного «обличчя» Харкова повоєнного періоду, можна сміливо порівняти їх із значенням для нашого міста архітектурних шедеврів О. М. Бекетова.

⁷ ДАХО. Ф. Р-1156, оп. 2, спр. 3, арк. 91.

⁸ Музейний комплекс ХНУМГ. Особистий фонд Г. С. Маяк, Документація з проектування міського саду ім. Шевченка, 1945 р.

⁹ Дьяченко Н. Т. Улицы и площади Харькова : очерк. Харьков : Прапор, 1977. С 133.

¹⁰ Маяк А. С. Система зон массового отдыха г. Харькова. *Парк и отдых* : материалы Всесоюз. совещания по планировке, благоустройству и стр-ву парков культуры и отдыха. Вып. 2. М., 1975. С. 223.

¹¹ Архів ін-ту «Укргідропроєкт». Оп. 2, спр. 136, арк. 9.

ТИЦ ДМИТРО ДМИТРОВИЧ: ЖИТТЯ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ¹

Водопостачання такого промислового центру, як м. Харків, завжди було серйозною проблемою. Д. Д. Тиц був керівником контори з розширення водопроводу в 1913–1919 рр. Це були найтяжчі роки в біографії Харкова. Д. Д. Тиц входив до першого складу викладачів, які розпочали заняття зі студентами Всеукраїнського технікуму комунального господарства у жовтні 1922 р.

Тиц Дмитро Дмитрович народився 7 вересня 1874 року в Гатчині. Середню освіту здобув у Санкт-Петербурзькій класичній гімназії, яку закінчив у 1894 році із золотою медаллю. Цього ж року вступив до Інституту інженерів шляхів сполучення Імператора Олександра II. Після закінчення інституту в 1900 році працює на Південно-Західній залізниці на посаді помічника начальника ділянки Служби шляху. Але згодом отримує посаду начальника ділянки Служби шляху на станції Вапнярка. У 1904 році його переведено на одну з найважливіших і відповідальних ділянок – станцію Козятин. На обох ділянках він керує роботами й улаштуванням водопостачання станцій. Він пише у біографії: «...работа эта настолько заинтересовала меня, что я решил специализироваться по водоснабжению, а потому, оставив службу на Юго-Западной железной дороге, в марте 1907 года занял должность Заведующего городским водоснабжением в городе Феодосия Таврической Губернии. Должность эта в указанном году была в г. Феодосия учреждена впервые ввиду того, что город сильно страдал от перерывов водоснабжения вследствие беспорядка в водопроводном хозяйстве и недостатка вод...»².

У грудні 1911 року Д. Д. Тиц отримав пропозицію від Бакинської міської управи на будівництво міського водопроводу обійняти посаду помічника інженера, завідувача міськими розподільними спорудами. У 1913 році він закінчив будівництво бакинського водогону й отримав зворушливу й щире подяку від колег. У 1913 р. Д. Д. Тица було запрошено на посаду головного інженера Контори з розширення водогону м. Харкова. У розпал Громадянської війни в 1919 році Д. Д. Тиц змінив на посаді померлого завідувача водопостачання Харкова С. С. Пономарьова й, таким чином, поєднав у своїй особі керівництво експлуатацією системи водогону та його подальшим будівництвом.

Важкими видалися 1919–1922 роки, бо воєнні дії, економічний колапс, брак коштів і кваліфікованої робочої сили звели роботу комунальних служб до животіння. Через перенаселеність столичного Харкова виникали епідемії, й небезпечні інфекції забирали десятки тисяч людських життів.

¹ Тріпутіна Н. П., Чуб І. М. Тиц Дмитро Дмитрович: життя і творчий шлях. *Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 20–21 листоп. 2019 р. Харків, 2020. С. 38–39.

² Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова : монографія. Харків : Золоті сторінки, 2012. 520 с.

Перші кроки до покращення роботи водогону було зроблено в 1922 році при переході на основні принципи нової економічної політики – госпрозрахунок і самоокупність. Перед Харковом постало складне завдання: забезпечити водою нові й старі індустріальні гіганти та його населення, що стрімко зростало.

Дмитро Тіц на засіданні секції 2-го (XIV) Всесоюзного водопровідного та санітарно-технічного з'їзду в Харкові у 1927 р., де він виступав як заступник голови організаційного бюро й завідувач водопостачанням, зробив розгорнуту доповідь щодо історії та перспектив розвитку Харківського водопроводу. Але не маючи на розвиток достатніх інвестицій, важко було очікувати на швидкий ефект, тому винуватцями всіх негараздів Радянська влада, зазвичай, призначала виробничників.

У Харкові жертвами наклепницьких звинувачень стала низка провідних працівників комунального господарства міста: Д. С. Черкес, Б. О. Кустарський, О. А. Тимрос, С. Л. Берчанський і головний інженер управління водопостачанням Харкова Д. Д. Тіц. Але першого разу Дмитро Дмитрович втратив лише поважну посаду. Після нового арешту 27 квітня 1927 р. за звинуваченням в участі у шпигунсько-терористичній організації Д. Д. Тіцу 4 жовтня 1938 р. було винесено вирок на страту з конфіскацією особистого майна, який того ж дня було виконано. Військова колегія Верховного суду СРСР на засіданні від 16 липня 1957 р. постановою № 014963 скасувала цей вирок за відсутності складу злочину.

ГІМН ХАРКОВУ¹

Мій Харків! Рідне місто осяйне!
Нехай тебе негода омине!

Не раз твої герої захищали
Тебе від чужеземної навали,
І йшли до тебе зранені сини
Вогненними дорогами війни,
З руїн та згарищ підіймали місто,
Щоб сяяло довіку променисто.

І все, чим ти пишаєшся по праву,
Чим ти дивуєш весь безмежний світ, –
То їх важким трудом здобута слава,
То їх безсонних дум натхненний зліт.

Крізь барви, стилі, долі та віки
Течуть твої проспекти гомінкі;
Веселкою святкових водограїв
Гостей вокзальна площа зустрічає;
Серед снігів і під весняним сонцем
Стоїть скарбів духовних охоронцем
Очам і сонцю вічна краса
Всесвітньо знаний монумент Тараса;

Очолює всі харківські дива,
В нові світи дорогу відкрива,
Є мрій крилатих втіленням зразком
Гармонії улюбленець – Держпром,
Трима в обіймах велич нездоланну
І світлий простір вільного майдану.

Підносять щирі звернення до Бога
Стрункий Собор, сувора Синагога.
І в дружній хор влітає ніжне соло
Склепіння католицького Костьолу.

Дзвоник лунає – і знову на вулицях юнь:
Вибух енергії, всміхнені очі красунь...
Розум допитливий їх до науки привів,
В них – запорука сміливих нових відкриттів...

Спливають віки... Все нові харків'ян покоління
Приносять до тебе наснагу свою і уміння
І генієм спільним будують величну фортецю
Незламного духу, святої любові й краси.

Вітчизно кохана, мій красеню, Харкове
милий!

Усі перешкоди здолати нам вистачить сили.
Для злету стрімкого ми маєм могутнії крила.
Здобудемо щастя на довгі прийдешні часи!

2004 р

¹ Тріпутіна Н. П. Вірші. *Наш сучасник* : літ.-худож. альм. / Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків, 2013. Вип. 8 : На обрії майбуття. С. 185–187.

Фотоальбом

Трудові будні та свята

Н. П. Тріпутіна проводить масовий захід у гуртожитку № 2 Інституту, 1979 р.

Зліва направо: Н. О. Рибаківа, Н. П. Тріпутіна, Л. М. Киріченко, 1999 р.

Шляхами професора Колеснікова...

З директором Сухумського ботанічного саду С. М. Бебія, 11 липня 2007 р.

З колективом кафедри історії і культурології, 16 листопада 2010 р.

*Зі співробітниками інформаційно-бібліографічного відділу.
Зліва направо: Н. Б. Давидова, О. М. Штангей, Н. О. Рибаківа, Н. П. Трінутіна,
О. Ф. Сергієнко, Т. С. Луса, 2012 р.*

*На виставці наукових праць викладачів Університету, 2013 р.
Зліва направо: Н. П. Тріпутіна, М. П. Пан, Ю. А. Букшенко*

З ректором Університету В. М. Бабаєвим

Н. П. Тріпутіна виступає перед студентами на заході до 200-річчя Т. Г. Шевченка, березень 2014 р.

Книжкова виставка «Вчені-ювіляри ХНУМГ ім. О. М. Бекетова 2015 р.» в бібліотеці. Н. П. Тріпутіна з Т. П. Воробійовою та І. В. Волосожаровою

Н. П. Тріпутіна з Т. П. Єлісеєвою, директором Музейного комплексу Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, 23 лютого 2015 р.

*Після засідання II науково-історичної конференції «Спадщина університету. Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість», 2016 р.
Зліва направо: директор Бібліотеки Н. О. Євсюкова, ректор Університету В. М. Бабаєв, О. М. Штангей, Н. П. Тріпутіна, О. А. Удовіченко, В. О. Статкус, С. І. Федяй, В. О. Соколова*

*Зустрічаємо новий 2017 рік.
Зліва направо: В. Соколова, Л. Смеркус, І. Малік, І. Костенко, Ю. Букиєнко,
Н. Тріпутіна, Д. Панасенко*

Н. П. Тріпутіна під час презентації монографії «У двобой з небуттям: комунальне господарство Харкова у роки Другої світової війни», 2018 р.

Семінар-тренінг у Бібліотеці, 2020 р.

*Зустріч з колегами, серпень 2024 р.
Зліва направо: Н. Масенко, Я. Муковоз, В. Статкус, С. Федяй, О. Бородавка,
Н. Давидова, Н. Тріпутіна*

Робота у клубі «Краєзнавець»

*Виїзні краєзнавчі читання в Музейному комплексі ХНАМГ.
Виступає Н. П. Тріпутіна. Квітень 2012 р.*

*На краєзнавчі читання крім членів клубу приходять багато слухачів, яких цікавить та чи
інша тема виступу*

Члени клубу «Краєзнавець» на пленумі Національної спілки краєзнавців України. Зліва направо: Т. М. Безрукова, О. Г. Павлова, В. О. Черноморець, Л. В. Раєнко, Н. І. Полянська, Н. П. Тріпутіна, І. В. Шуйський. ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Травень 2015 р.

Ювілей голови клубу С. М. Куделка (третій ліворуч). Праворуч від нього Н. П. Тріпутіна, 17 вересня 2021 р.

Наталія Тріпутіна з Ігорем Шуйським, старшим науковим редактором редакційно-видавничої групи харківського тому серії «Реабілітовані історією», 30 листопада 2021 р.

У телевізійній студії програми «Відзеркалення», 30 листопада 2021 р.

У родинному колі

З батьками, 1957 р.

*Батько та сестри Н. П. Тріпутіної.
Петро Тріпутін із доньками Лідією та Луїзою після виступу*

Щаслива родина

Іменний покажчик співавторів

А

Азаренкова З. В. 80

Б

Бабаев В. М. 15, 72, 78, 83, 96, 98, 104, 105, 135

Басун О. П. 59

Белосельский Б. С. 80

Бершова Н. К. 37,

Білостоцький М. О. 7, 9, 11, 27, (114)

Блохин Е. И. 80

В

Вергелес Ю. І. 48

Вергунов В. А. 59

Волков А. А. 80

Г

Гладун Г. Б. 48

Гончарова О. 112

Д

Давидова Н. Б. 78, 98, 117, 119, 122, 124, 126

Дмитрієва О. М. 116, 130

Дудка О. М. 20

Є

Євсюкова Н. О. 98, 134

Єлісеєва Т. П. 20, 72, 83, 104, 135

Ж

Жбанов П. А. 80

И

Иванов А. П. 80

К

Каминский В. В. 131
Карпенко С. В. 125
Коваленко О. М. 78
Комарова И. И. 142
Коптева О. 132
Корінько І. В. 78
Красиков М. М. 116
Кривіч І. А. 82

Л

Лиса Т. С. 78
Литвина Т. 133
Лобанова М. В. 10
Лобинцева Т. О. 20, 83

М

Майорченко В. Н. 15
Михайлюк В. 145

Н

Науменко О. М. *див. Штангей О. М.*

О

Овчинникова С. І. 82
Онопрієнко А. 60
Оробей О. Н. 142

П

Патракеєв І. М. *див. Патракеєв І. М.*
Патракеєв І. М. *див. Патракеєв І. М.*
Патракеєв І. М. 12, 13, 74, 77
Польська І. І. 10

Р

Рибакова Н. О. 117
Рябченко О. Л. 9, 97, 104, 112, 135, 136

С

Семенов В. Т. 77
Согор А. 145
Соколова В. О. 127
Соловйова О. С. 116
Стадник Г. В. 72
Статкус В. О. 98, 123, 134
Столярова Г. П. 118

Т

Ткач В. П. 104

Ш

Шипулин В. Д. *див. Шипулін В. Д.*
Шипулін В. Д. 12, 13, 17, 27, 74, 77
Школа О. І. 82
Штангей О. М. 98, 117, 120, 121
Шуйський І. 42
Шутенко Л. М. 15, 72, 83, 96, 98, 104, 135

Ч

Четверіков Б. 145
Чуб І. М. 106, 107, 108, 109

Я

Ярошик В. О. 138

Зміст

Передмова	3
«НЕ МРІЯЛА ПРО ДОЛЮ Я ТАКУ...»: мій спогад про Н. П. Тріпутіну (О. М. Штангей).....	5
Основні дати життя та діяльності Н. П. Тріпутіної	8
Моя історія (спогади Н. П. Тріпутіної)	9
Бібліографія праць Н. П. Тріпутіної	13
Електронні ресурси	35
Наукове редагування	38
Публікації про Н. П. Тріпутіну	39
Вибрані твори Н. П. Тріпутіної	43
<i>Роль чоловіків у вирішенні проблеми гендеру (на прикладі історії Харкова другої половини ХІХ – початку ХХ століття)</i>	44
<i>Геодезія в ХІІКБі: на шляху формування кафедри</i>	47
<i>Роль Ганни Степанівни Маяк у формуванні архітектурного образу повоєнного Харкова</i>	49
<i>Тіц Дмитро Дмитрович: життя і творчий шлях</i>	52
<i>Гімн Харкову</i>	54
Фотоальбом	55
Іменний покажчик співавторів	71

Науково-інформаційне видання

Наталія Петрівна Тріпутіна: життя і творчий доробок

До 75-річчя від дня народження

Біобібліографічний покажчик

Упорядники:

Давидова Надія Борисівна
Статкус Вікторія Олегівна
Штангей Ольга Миколаївна

Науковий редактор

Федяй Світлана Іванівна

Відповідальний за випуск *Н. О. Євсюкова*

Комп'ютерний набір і верстання: *В. О. Статкус*
О. М. Штангей

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова,

вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002

Електронна адреса: office@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.